

# **REFERAT Natur- og Miljøudvalget 2018-2021 d. 01-12-2020**

**Mødedato** Tirsdag d. 01. december 2020 kl. 00:00

**Mødested** skype

## Indholdsfortegnelse

Fraværende og bemærkninger til dagsordenen.....	3
Medlemsforslag. Opsætning af køreplaner ved BATs stoppesteder.....	5
Godkendelse. BAT Helårskøreplan 2021.....	8
Fremtidens Rekreative Netværk - projektet er godkendt.....	16
Orientering om forurening ved Præstemosen i Klemensker.....	19
Orientering om afslutning af forprojekt til Bornholms Grønne Bølge.....	23
Orientering om projektet vedr. udvikling af en landskabsstrategi for Bornholms grønne Bølge.....	28
Dagsordenspunkt NMU: Orientering om afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i forbindelse	33
Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2020, Natur- og Miljøudvalget.....	36
Kommissorium for Naturpolitik for Bornholm.....	41
Indberetning af CO2-udledning fra kommunal ejendom i henhold til Klimakommuneaftalen.....	45
Systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn, bænke mm på offentlige arealer.....	49
Færdiggørelse af kyststien øen rundt.....	53
Udmøntning af budgetudvidelsesforslag - Naturplejepulje.....	56
Udmøntning af bevilling til rengøring i forbindelse med Covid-19 i 2021 og kommende år.....	59
Orientering om arbejdet med opgradering af brandsikkerhed i plejeboliger.....	64
Anlægsbevilling til etablering af produktionskøkken i Børnehuset Nordstjernen.....	70
Anlægsbevilling til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn.....	76
Anlægsbevilling til flytning af BATs faciliteter fra Remisevej.....	80
Dagsorden NMU: Råstofplan 2020 - Råstofrede og debatoplæg i første høring.....	84
Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd.....	87
Gensidig orientering.....	89

## **Punkt 1: Fraværende og bemærkninger til dagsordenen**

Åbent punkt

## **1 Fraværende og bemærkninger til dagsordenen**

00.01.00P35-0102

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	1	

### **Fraværende**

### **Bemærkninger til dagsordenen**

## **Punkt 2: Medlemsforslag. Opsætning af køreplaner ved BATs stoppesteder**

Åbent punkt

## 2 Medlemsforslag. Opsætning af køreplaner ved BATs stoppesteder

13.05.00A00-0007

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	2	

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### Resumé

Ole Rødvig og Niclas Fick har til møde i Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020 fremsendt medlemsforslag om, at BAT opsætter de relevante køreplaner på samtlige øens busstoppesteder.

### Indstilling og beslutning

Ole Rødvig og Niclas Fick indstiller, at

- Natur- og Miljøudvalget godkender, at der senest den 31. januar 2021 opsættes aktuelle køreplaner ved alle BATs busstoppesteder.

Else Merete Knoop stiller følgende ændringsforslag:

- Punktet sendes til høring i BATs brugerråd.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

For ændringsforslaget stemte 3: Kim Jacobsen, Else Merete Knoop og Leif Olsen. Imod stemte 2: Nicklas Fick og Ole Rødvig. Ændringsforslaget vedtaget. Punktet genoptages ved næste møde i Natur- og Miljøudvalget.

### Sagsfremstilling

De seneste år har BAT kun opsat køreplaner ved de stoppesteder, hvor der er passager ly. Ved størstedelen af stoppestederne er der ikke passager ly og altså ingen køreplan. Langt de fleste påstigninger sker ved et stoppested.

Opnåede fordele vil være:

BATs kunder vil kunne se, hvor bussen kører hen og se ankomsttider, og de vil kunne forvise sig om, at de står ved det rigtige stoppested. Kunderne vil kunne se alle afgangstider, hvor de elektroniske tavler, der er ved enkelte stoppesteder, kun viser aktuelle afgangstider.

Turister vil opleve, at det er nemmere og hurtigere at orientere sig om rutenet og bustider og derved bedre kunne tilvælge transport vi BAT.

Udgifterne til opsætning af køreplanen afholdes inden for BATs budget. Der kan forventes en merindtægt, da køreplanerne er reklame for BATs produkt.

Administrationens bemærkninger:

Ved stoppesteder uden passager ly, er der i dag opsat en stander med påmonteret papirrørholder, hvor det er muligt på sin mobil at scanne en QR-kode, således at BATs aktuelle køreplan fremkommer.

Det vil være muligt ved alle busstoppesteder, at opsætte køreplansoversigt over bustider for det aktuelle stoppested. Informationen med QR-koden forbliver på standeren, da den bruges af mange kunder i dag. Ligeledes anvender hovedparten af BATs kunder den digitale platform for Rejseplanen, som kan tilgås via nettet samt som mobil App-løsning.

Vurderede udgifter til tryk og opsætning inkl. evt. nye rørholdere, vil være kr. 20.000,00 første gang, og efterfølgende 15.000,00 kr. pr. gang ved nødvendige udskiftninger.

### **Økonomiske konsekvenser**

Der er administrationens vurdering, at der ikke vil være flere indtægter som følge af opsætning af fysiske køreplaner på busstanderne.

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 3: Godkendelse. BAT Helårskøreplan 2021**

### **Bilag**

Beslutning fra Ældrrådet - BAT

Referat fra møde med BATs brugerråd den 10.11.20

Referat Handicaprådet 16. november 2020

Rutekort ny helårskøreplan 2021

Natbus 1N - ny helårsplan

Natbus 5N - ny helårsplan

Bybus 21 - ny helårsplan

Bybus 23 - ny helårsplan

Rute 1 - ny helårsplan

Rute 2 - ny helårsplan

Rute 3 - ny helårsplan

Rute 4 - ny helårsplan

Rute 5 - ny helårsplan

Rute 6 - ny helårsplan

Rute 7 - ny helårsplan

Rute 8 - ny helårsplan

Rute 9 - ny helårsplan

Rute 10 - ny helårsplan

Åbent punkt

### **3 Godkendelse. BAT Helårskøreplan 2021**

13.05.00A00-0007

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	3	

#### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget beslutter

#### **Resumé**

Tilbage i juli 2020 blev implementering og ikrafttræden af den planlagte helårskøreplan sat på standby, idet det viste sig, at den ikke var realiserbar inden for de givne og vedtagne forudsætninger.

BAT har derfor udarbejdet et revideret oplæg til en ny helårskøreplan, som fremlægges til Natur- og Miljøudvalgets drøftelse og godkendelse. Helårskøreplanen har været i høring i BATs brugerråd, Bornholms Ældregeråd samt Handicaprådet, der generelt er tilfredse med helårskøreplanen.

#### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- a) BATs helårskøreplan for regionalruter godkendes.
- b) BATs forslag til yderligere ændringer/justeringer af helårskøreplan godkendes.
- c) Den samlede opnåede udgiftsbesparelse, forbliver i BAT til reducere af driftsomkostningerne, og den tilbagebetalingsplan der tidligere er politisk vedtaget.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling godkendt. Udvalget ønsker, at der gennemføres en informationskampagne om nye ruter og køreplan med relevant information samt at der i 2021 gennemføres en trafiktælling, der forelægges udvalget.

#### **Sagsfremstilling**

Tilbage i juni 2020 var en ny helårskøreplan udsendt til høring og blev godkendt af Natur- og Miljøudvalget til implementering og ikrafttræden pr. 9. august 2020. Det viste sig imidlertid at implementering og ikrafttræden af de nye helårskøreplaner pr. 9. august 2020 ikke var realiserbar i forhold til de i beslutningen indarbejdede forudsætninger, men at der var behov for at sætte helårskøreplanerne på standby og i stedet overgå til vinterkøreplan 2019 med enkelte få nødvendige tilpasninger. Samtidig med at BAT kiggede på eventuelle løsninger i forhold til en realiserbar ny helårskøreplan.

BAT har nu udarbejdet et nyt oplæg til en ny helårskøreplan for regionalruter, der stadig er udarbejdet som en helårskøreplan med et fingersystem og grundlæggende med et udgangspunkt og sit fundament i den nuværende gældende køreplan.

Helårskøreplanen er i hovedtræk tænkt som en køreplan, som skal være lettere for alle at forstå således, at der ikke skiftes køreplan flere gange om året. Sommerferiekørslen jf. skolernes sommerferie, er ligeledes en integreret del af køreplanen og kommer ikke som en separat køreplan. Dermed vil det være den samme køreplan, som er gældende for hele året. Fingersystemet frem for ringsystemet, som vi kender fra nuværende gældende køreplan, har til formål, at gøre det lettere for alle at forstå, og gøre ruterne i køreplanen mere let genkendelige.

Den nye helårskøreplan er ligeledes tilpasset alle de nuværende ringetider på Campus Bornholm samt Bornholmslinjens afgang- og ankomsttider.

Opsummeret er den nye helårskøreplan udarbejdet efter nedenstående forudsætninger:

- Tilpasning til Campus ringetider. Specielt ringtiden ved 14-tiden, har været en udfordring i tidligere køreplan.
- Den skal være læsevenlig og vises som et "fingersystem".
- Køreplanen skal gælde hele året, så der fremover kommer en årlig køreplan ud.
- Sommerkøreplanen er integreret i helårsplanen – en "sommerkøreplan" er nødvendig for afholdelse af ferie blandt BATs chauffører.

Det er planen at helårskøreplanen for regionalruter vil kunne være implementeret og sættes i rutedrift fra 31. januar 2021.

### **Ændringer i den nye helårsplan i forhold til nuværende gældende køreplan:**

(Ændringerne er ligeledes markeret med grøn understregning i ruteplaner se pdf-filer vedlagt som bilag)

#### **Rute 1: Rønne – Hasle – Rutsker – Olsker – Allinge – Gudhjem Øvre og retur**

- Er blevet til en "frem og tilbage"-rute i stedet for ringrute
- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:13
- Kører 3 ekstra ture omkring Sandvig gl. station – kl. 13:52, kl. 14:54 og kl. 7:34
- Afgang fra Gudhjem Øvre kl. 7:10 i stedet for kl. 7:15
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.

#### **Rute 2: Rønne – Nyker – Klemensker – Rø – Tejn – Allinge Hammershus og retur**

- Kører fra Rønne kl. 6:50 i stedet for kl. 6:53
- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:09
- På turen kl. 6:57 fra Hammershus er minuttallene imellem stoppestederne rettet til fra Helligdommen til Rønne
- Kører fra Hammershus kl. 7:44 i stedet for kl. 7:47
- Kører fra Hammershus kl. 15:06 i stedet for kl. 15:00
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.

#### **Rute 3: Rønne – Aarsballe – Østermarie – Listed – Svaneke – Nexø og retur**

- Er blevet til en "frem og tilbage"-rute i stedet for en ringrute
- Starter fra Rønne Havn kl. 7:57 i stedet for at starte kl. 8:00 fra Snellemark 30

- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:08
- På turen kl. 6:53 fra Nexø er minuttallene imellem stoppestederne rettet fra Snellemark 45 til Rønne Havn
- Kører fra Nexø kl. 15:10 i stedet for kl. 15:03
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.

#### **Rute 4: Rønne - Vestermarie – Almindingen – Østermarie – Gudhjem øvre og retur**

- Er blevet til en "frem og tilbage"-rute i stedet for en ringrute
- Kører fra Rønne Havn kl. 6:25 i stedet for kl. 6:30
- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:13
- Kører fra Gudhjem Øvre kl. 14:19 i stedet for kl. 14:14
- Kører fra Gudhjem Øvre kl. 15:21 i stedet for kl. 15:14
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.

#### **Rute 5: Rønne – Lufthavnen – Aakirkeby – Pedersker – Snogebæk – Nexø og retur**

- Er blevet til en "frem og tilbage"-rute i stedet for en ringrute
- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:08
- Kører fra Nexø kl. 15:13 i stedet for kl. 15:06
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.

#### **Rute 6: Rønne – Knudsker – Vestermarie – Aakirkeby – Egeby – Nexø og retur**

- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for kl. 14:10
- Kører nu over Knudsker og Vestermarie i stedet for Nylars og Lobbæk
- Afgang kl. 5:59 fra Aakirkeby til Nexø er slettet
- Afgang kl. 07:06 fra Rønne til Rønne er slettet
- Afgang kl. 7:21 fra Vestermarie til Nexø er oprettet
- Kører fra Aakirkeby Terminalen kl. 9:34 i stedet for kl. 9:35
- Kører fra Rønne kl. 12:37 i stedet for kl. 12:42
- Kører fra Rønne kl. 13:37 i stedet for kl. 13:42
- Afgang kl. 15:09 fra Aakirkeby til Nexø er slettet
- Afgang kl. 16:34 og 20:39 fra Aakirkeby til Nexø er slettet
- Afgang kl. 14:51 fra Søndermarksskolen til Nexø er oprettet
- Afgang kl. 15:02 fra Rønne til Aakirkeby er oprettet
- Afgang kl. 16:02 og kl. 20:12 fra Rønne til Nexø er oprettet
- Afgang kl. 5:17 fra Nexø til Aakirkeby er slettet
- Kører fra Nexø kl. 7:04 i stedet for kl. 7:02
- På turen kl. 8:57 fra Nexø er minuttallene imellem stoppestederne rettet til fra Egeby til Aakirkeby
- Kører fra Nexø kl. 13:32 i stedet for kl. 13:37
- Kører fra Nexø kl. 14:32 i stedet for kl. 14:37
- Kører fra Nexø kl. 15:37 i stedet for kl. 15:32
- Kører fra Nexø kl. 16:57 i stedet for kl. 17:07 og kører nu helt til Rønne i stedet for kun til Aakirkeby

- Turen fra Nexø kl. 21:07 fortsætter helt til Rønne i stedet for kun at køre til Aakirkeby
- Alt weekendkørsel køres nu fra Rønne til Nexø og retur i stedet for kun mellem Aakirkeby og Nexø. Der vil blive kørt 6 ture nu i stedet for 8.
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf.
- Efter brugerråds mødet: Turen kl. 9:34 fra Aakirkeby slettet og turen kl. 8:57 fra Nexø er forlænget til Rønne i stedet for kun at køre til Aakirkeby.

**Rute 7: Rønne – Hasle – Hammershus – Gudhjem – Svaneke – Dueodde – Lufthavnen – Rønne**

**Rute 8: Rønne – Lufthavnen – Dueodde – Svaneke – Gudhjem – Hammershus – Hasle – Rønne**

- Ingen ændringer i ruteføringen. Kører stadig langs kysten i hver sin retning.
- Kører mellem 2. maj og 25. september
- Kører med samme volumen af ture i hele ovennævnte periode i forhold til nu, hvor der er dobbelt så mange ture i sommerferieperioden  
Rute 7 – helårsplan = 8 ture i hele perioden. Før i sommerferien = 15 ture  
Rute 8 – helårsplan = 7 ture i hele perioden. Før i sommerferien = 14 ture

**Rute 9: Aakirkeby – Almindingen – Østermarie – Østerlars – Gudhjem Øvre og retur**

- Kører nu fra Aakirkeby til Gudhjem/Koldekilde og retur i stedet for at køre fra Rønne til Rønne
- Ingen weekendkørsel

**Rute 10: Rønne – Nyker – Klemensker – Hasle – Vang – Sandvig og retur**

- Afgang fra Campus kl. 14:15 i stedet for 14:13
- Kører fra Sandvig kl. 15:01 i stedet for kl. 14:59
- Kører ikke igennem Slotslyngen på hjemturen længere. Kører igennem Allinge
- Sommerferiekørslen er integreret og kommer ikke som en separat køreplan. Afgangene som IKKE kommer til at køre i perioden 27. juni til 7. august 2021 er markeret med en note **h** samt synliggjort med et orange kryds i pdf
- Hele rute 10 har tidligere udgået i sommerferieperioden. Nu er der fastholdt få afgangene i sommerferien

**Rute 1N – Natbus Nord**

**Rute 5N – Natbus Syd**

- Natbusserne vises nu separat, men kører som den gamle rute 1 og rute 5 (ringruterne)
- Rute 1N kører nu fast om Sandvig gl. station og Rø i stedet for kun hvis der er rejsende at afsætte

**Bybusserne 21 og 23**

- Ingen ændringer

**Høring i ældre-, og handicapråd samt BATs Brugerråd:**

Helårskøreplanen har været i høring i ældrerådet, handicaprådet samt BATs Brugerråd.

## Hørings svar:

### BATs Brugerråd:

(Referat fra høringsmøde dateret den 10. november 2020 er vedlagt som bilag)  
Der var i hele brugerrådet, en generel tilfredshed med den nye helårskøreplan.

### Ældrerådet:

(Mail med hørings svar fra Bornholms Ældreråd, den 17. november 2020 er vedlagt som bilag)  
Hørings svar:

Bornholms Ældreråd kan anbefale forslaget til ny helårskøreplan for BAT.

Vi mener, at de nye rutenumre efter "fingersystemet" bliver betydeligt lettere at finde rundt i, end de nuværende ringruter - både for os ældre og for vores turister.

Når vi ser på de nye køreplaner, har vi på rute 5 et ønske om, at bussen kører ned omkring Snogebæk Havn ligesom den tidligere gjorde. Mange ældre og dårligt gående føler at der er lang op til den nuværende holdeplads ved Snogebæk Kro.

Derudover ønsker Bornholms Ældreråd, at rute 7 og 8 kører fra påskeugen til og med uge 42. Bornholm har et stort ønske om en forlænget turistsæson, derfor bør disse ruter ikke lukke allerede i slutningen af september.

Den nye køreplan bør dog suppleres med en ny FlexBUS-ordning, som kan benyttes af kunderne, når rutenettet ikke passer til deres kørselsbehov, fx i yderområderne og på ydertidspunkterne. De nye små busser kan eventuelt benyttes til denne bestiller-ordning, hvor kunderne bestiller turen fx mindst 4 timer i forvejen. En sådan FlexBus-ordning vil være til stor hjælp for både ældre og dårligt gående personer, og Bornholms Ældreråd deltager gerne i en drøftelse af mulighederne i en sådan ordning.

### Svar BAT:

Vedr. Rute 5 - BAT har set på, om der minutmæssigt er plads til det i vagternes samlede længde, men umiddelbart ser det ikke ud til at kunne lade sig gøre. Økonomisk vurderes dette heller ikke svarende i forhold til gevinsten.

Vedr. Rute 7-8 – Dette vil betyde en udvidelse med 9 ekstra uger som vil betyde en ekstra udgift på stor kr. 1.156.680.

Hvis udvidelsen sker med en begrænsning til påskeferie og efterårsferie ud over den almindelige periode vil dette betyde en ekstra udgift på stor kr. 257.040. BAT vil anbefale denne løsning i forhold til forholdet mellem økonomi og effekt heraf.

Vedr. FlexBUS-ordning – Dette har ikke direkte noget med helårskøreplanen for regionalruter at gøre, men vil senere af BAT blive taget op til en direkte drøftelse med Ældreområdet herom.

### Handicaprådet:

(Referat fra Handicaprådet den 16.11.2020 er vedlagt som bilag)

Handicaprådet den 16. november 2020:

Handicaprådet er tilfreds med helheden i BATs helårsplan.

Handicaprådet har en bekymring i den nye plan omkring de ældre og handicappede, som måske er dårligt gående, hvis de skal køre på tværs af ruterne i weekenderne.

### Svar BAT:

Der er ikke ændret i køreplanen på det punkt, vagterne bliver tilpasset så passagererne som nu, kan blive i bussen, på ruterne 1-4 og 3-5.

## BATs konklusion

BAT kan med tilfredshed konstatere af hørings svarene, at generelt er tilbagemeldingerne meget positive både i forhold til den nye helårskøreplan og "fingersystemet". Af de indsendte hørings svar fremgår ligeledes en række ændringsforslag og i den udstrækning BAT finder det realiserbar, vil BAT foretage justeringer til anbefaling med yderligere ændringer til den endelige helårskøreplan.

## BATs forslag til yderligere ændringer/justeringer af helårskøreplan som den foreligger:

BAT foreslår i forlængelse af de indkomne hørings- og ændringsforslag der er indkommet, og som BAT vurderer som realiserbare, at følgende ændringer godkendes til indarbejdelse i helårskøreplanen.

- Nummersystemet ændres så det naturligt, fra nord starter med Rute 1 og så fremdeles. Det er rute 1-6, det drejer sig om. Rute 3 og 4 ombyttes, så 3'eren har destination i Gudhjem og 4'eren i Nexø samt ombyttes rute 5 og 6, så 6'eren bliver den sydligste, rute 5 den midterste og rute 4 den nordligste. Sammenhængen bliver så, at 4, 5 og 6 betjener Østbornholm i stedet for nu, hvor det hedder 3, 6, 5. På samme måde ændres natbussen 5N til 6N, da den følger 6'eren rute på udturen. Denne rutestruktur ville give et logisk overblik over ruterne på Bornholm.
- Rute 7+8 udvides til også at køre i påskeferie og efterårsferie ud over den almindelige periode fra 2. maj og 25. september. Dette vil koste kr. 257.040 ekstra. BAT vil anbefale denne løsning frem for udvidelse i hele perioden fra påskeferie til efterårsferie. Dette i forhold til forholdet mellem økonomi og effekt heraf.

## Økonomiske konsekvenser

I forhold til de økonomiske konsekvenser er der foretaget udarbejdelse af vagtplaner samt hvad der vil skulle køres umiddelbart af fremmede vognmænd.

I den "gamle" gældende køreplan er der et samlet udgiftsniveau på stor kr. 22.949.454. I den "nye" helårskøreplan vil der være et samlet udgiftsniveau på stor kr. 22.162.314.

Det betyder en samlet reducere af udgifterne på stor kr. 787.140 ved iværksættelse af den nye helårskøreplan.

Reduceringen kan forklares med, at der i den nye helårskøreplan er sket en øget effektivisering af chaufførvagterne dette skyldes primært en optimering af den gennemsnitlige effektive arbejdstid samt et fald i nedfaldsvagter:

	Ny helårskøreplan	Nuværende køreplan
Antal turnus fuldtid	38	50 ( 10 uden fast turnus)
Antal turnus på flexetid	2	2
Antal turnus på deltid	4 (18:08 timer)	0
Gennemsnitsarbejdstid pr. uge.	36 timer og 51 min. Dvs. 25 min mere	36 timer og 26 min.
Nedfaldsvagter pr. uge	6 ( 4 weekend 2 hverdag)	23
Antal vagter pr. uge	36 hverdag, 19 weekend	39 hverdag, 19 weekend

Det vil i praksis betyde en reducereing af nuværende chaufførbemanding på ca. 6 chauffører, det forventes at dette bl.a. delvist at kunne ske ved naturlig afgang.

Ved en yderligere udvidelse af rute 7+8 til kørsel i både påske- og efterårsferie vil dette medføre en øget udgift på stor kr. 257.000 og dermed en samlet reducereing af udgifterne på stor kr. 530.140.

Det anbefales, at den samlede opnåede udgiftsbesparelse, forbliver i BAT til reducereing af driftsomkostningerne, og den tilbagebetalingsplan der tidligere er politisk vedtaget.

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 4: Fremtidens Rekreative Netværk - projektet er godkendt.**

### **Bilag**

Samarbejdsaftale mellem DCT og BRK

Åbent punkt

## 4 Fremtidens Rekreative Netværk - projektet er godkendt.

05.04.11P08-0001

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	4	

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### Resumé

Natur- og Miljøudvalget besluttede den 5. maj 2020 at Bornholms Regionskommune skulle medansøge om at deltage i et pilotprojekt vedrørende vejvisning på bl.a. cykelruter. Dansk Cykelturisme indsendte efterfølgende ansøgningen til Friluftsrådet.

Friluftsrådet har nu behandlet ansøgningen og projektet er blevet godkendt. Projektet er støttet af Friluftsrådet med 5 mio. kr. og kaldes "Fremtidens Rekreative Netværk". Bornholms Regionskommune er et af de udvalgte pilotområder i projektet sammen med to andre områder (Næstved-Vordingborg og Vejle-Billund).

Samarbejdsaftalen mellem Dansk Cykelturisme og Bornholms Regionskommune er vedhæftet.

### Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller at

- orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:  
Tages til efterretning.

### Sagsfremstilling

Målet med projektet er at udvikle, teste og i sidste ende få godkendt et nyt afmærkningskoncept for rekreativ infrastruktur, primært med fokus på cykling og vandring. Projektet ønsker at aktivere et rekreativt netværk bl.a. via knudepunkter. Knudepunkter er et afmærkningssystem, der består af punkter frem for strækninger, og etableres hvor cykelstier krydser hinanden. Hvert knudepunkt har et nummer og derved kan en cykeltur gennem det rekreative netværk foregå fra knude til knude.

I de tre udvalgte pilotområder Billund-Vejle Kommuner, Næstved-Vordingborg Kommuner og Bornholms Regionskommune gennemføres pilottest af forskellige afmærkningskoncepter, vejvisningsdesigns og materialer med henblik på at finde frem til det optimale system.

Planen er at der testes tre foreløbige koncepter (piloter) – et pr. område – for derigennem at finde frem til det endelige koncept. Pilottestene finder sted i sommeren 2021 så det er muligt så tidligt i projektet at få konkrete tilbagemeldinger fra brugere, myndigheder og øvrige interessenter.

Den afmærkning, der opsættes i forbindelse med pilottestene skal tages ned igen.

Under forudsætning at der kan opnås godkendelse af et nyt koncept, forventes det at der kan afmærkes op til 250 km rekreative stier og veje i hvert pilotområde inden for rammerne af projektet. Det er dog et krav at afmærkningerne fjernes efter endt projektperiode, således at det valgte afmærkningssystem kan etableres såfremt kommunen måtte beslutte dette.

### **Organisation**

Dansk Cykelturisme er projektejer og –leder af projektet "Fremtidens Rekreative Netværk". Dansk Kyst- og Naturturisme og Dansk Vandrelaug er partnere i projektet.

Bornholms Regionskommune er en af de tre udvalgte pilotområder i projektet. For hvert pilotområde etableres en arbejdsgruppe med repræsentanter fra kommunen, organisationer (fx Destination Bornholm, friluftorganisationer) og projektets partnere.

Arbejdsgruppens primære opgave er at gennemføre de lokale pilottest.

### **Tidshorisont**

Projektet er et 3-årigt projekt med afslutning 31. december 2023.

### **Økonomiske konsekvenser**

Projektet er fuldt finansieret. Alle udgifter til de konkrete aktiviteter (pilottest, evaluering, formidling, løn til ansatte) er dækket af Friluftsrådets bevilling.

Bornholms Regionskommune forpligter sig på en medfinansiering på min. 100.000 kr. fordelt over projektets løbetid. Medfinansieringen vil være i form af medarbejdertimer.

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 5: Orientering om forurening ved Præstemosen i Klemensker**

Åbent punkt

## **5 Orientering om forurening ved Præstemosen i Klemensker**

06.11.05K08-0057

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	5	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### **Resumé**

Efter anmodning fra udvalgsformanden gives en orientering om den aktuelle status på arbejdet med forureningen af Præstemosen og de sammenhængende søer og vandløb.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Tages til efterretning.

### **Sagsfremstilling**

Bornholms Regionskommune, Natur, Miljø og Fritid har den 3. november 2020 konstateret en forurening af sø på matrikel 4b0+4e Klemensker (bag BAF), vandløbsstrækning på matrikel 4a+116a Klemensker og Præstemosen matrikel 116a Klemensker.

Forureningen af vandløbssystemet er forårsaget af, at der er blevet udledt urensset processpildevand vand fra Bornholms Andelsmejeri. Der var et stop mellem to brønde, hvor processpildevand løber i bunden og lidt højere ligger en regnvandsledning med indløb og udløb i en opdelt del af brønden. Når processpildevandet ikke kan løbe til næste brønd stuver det op og blander sig med regnvand, som løber videre til recipient via en række brønde.

Regionskommunens kunne den 3. november 2020 konstatere (ca. kl. 11.15), at søen på matrikel 4b0 og 4e Klemensker var kraftigt forurenede af processpildvand – visuelt vurderet var søvandet "mælkehvidt". Vandet på vandløbsstrækning på matrikel 4a+116a Klemensker nedstrøms nævnte sø var ligeledes "mælkehvidt", mens vandt i Præstemosen matrikel 116a Klemensker endnu var klart, men havde en sød-syrlig lugt. I Præstemosen kunne der endvidere konstateres døde fisk, og stimer af fisk, som "stod" og gispede i vandoverfladen.

Regionskommunen iværksatte følgende tiltag for, at inddæmme forureningen, og sikre at tilledningen af procesvand til Præstemosen blev stoppet:

- Afpropning af regnvandsledningen, der u hensigtsmæssig ledte procesvand ud.
- Afløbet fra søen på matrikel 4b0+4e Klemensker, bag det tidligere BAF blev blokeret Søen bag det tidligere BAF var yderst påvirket – det var tydeligt, at der er blevet ledt processpildevand til i en længere periode (mælkehvid).
- Søen blev tømt for vand – vandet blev ledt til BEOFs renseanlæg

- Rørstrækningen/grøftestrækningen opstrøms vejunderføringen ved Simblegårdsvej blev blokeret  
Denne grøftestrækning vil modtage rent drænvand fra oplandet – og der blev ledt 16 m<sup>3</sup> rent vand gennem drænsystemet og til den åbne grøft.  
Blokeringen vil forblive opstrøms vejunderføringen i en periode og derved vil vand inkl. fortyndet procesvand stuve op i området. Vegetationen på arealet omkring den åbne grøft, vegetationen omsætter det organiske materiale.
- På grøftestrækningen nedstrøms vejunderføring Simblegårdsvej henstod, der en begrænset vandmængde i. Der blev umiddelbart før tilløbet til Præstemosen sat en pumpe ned i grøften, som pumpede grøften tom for vand, og efterfølgende blev grøften spulet med 10 m<sup>3</sup> rent vand – vandet blev ledt ud på nært liggende areal med vegetation.



Den 4. november 2020 kunne regionskommunen konstatere, at søen på matrikel 4bo og 4e Klemensker var pumpet, så meget tom for processpildevand som muligt ved hjælp af pumper. Der er dog forsat store mængder organisk materiale indeholdende processpildevand i søen. Derfor skal søen skal oprensnes mekanisk, således at den ca. 0,5 meter organisk materiale, som er tilbage i jorden fjernes. Det oprensede organiske materiale skal udspreddes på landbrugsjord, og nedpløjes umiddelbart inden for kort tid efter udspreddning.

Bornholms Andelsmejeri modtog den 4. november en mundtlig og den 5. november en skriftlig indskærpelse om oprensning af matrikel 4bo og 4e Klemensker Denne oprensning er blevet gennemført og godkendt af Natur og Miljø den 12. november.

Spildevandsmyndigheden sendte desuden den 10. november et påbud til andelsmejeriet om at sikre deres regnvandsledninger, så der ikke umiddelbart kan ske en gentagelse af den u hensigtsmæssige udledning af procesvand til vandløb og søer. Sikringen skal godkendes af en autoriseret kloakmester. Dette påbud er ligeledes for efterkommet.

#### Det videre forløb

Formålet med de ovennævnte påbud er at sikre, at produktionen på mejeriet kan fortsætte uden risiko for en gentagelse af hændelsen fra den 3. november. Natur og Miljø er i færd med

at afklare de øvrige forhold omkring spildevand og et eventuelt retligt efterspil i forbindelse med forureningen. Dette er en både kompliceret og tidskrævende opgave, som vi håber at kunne have afsluttet inden udgangen af uge 49.

#### *Særligt om forholdet til Præstemosen*

Det vurderes, at Præstemosen er blevet væsentligt påvirket af den u hensigtsmæssige udledning af procesvand, hvilket bl.a. kan ses på at der er konstateret mange døde fisk i Præstemosen. Udledningen har dog ikke påvirket Præstemosen i samme omfang som den oprensede sø.

Det er vores vurdering, at økosystemet i Præstemosen retter sig over tid, og at dette vil påvirke oplevelsen af søen både i forhold til lugt og synet af døde fisk mens den pågår. Vi undersøger de fremadrettede handlemuligheder, men det vurderes at der er på nuværende tidspunkt ikke umiddelbart er noget vi kan gøre for at øge hastigheden på denne proces.

#### **Økonomiske konsekvenser**

-

#### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 6: Orientering om afslutning af forprojekt til Bornholms Grønne Bølge**

### **Bilag**

Projektbeskrivelse Højlyngsstien

Lodsejerundersøgelse Øle å

Målgruppeanalyse 2020

Slutrapport til Nordea-fonden

Medieomtale Bornholms Grønne Bølge og Højlyngsstien

Åbent punkt

## **6 Orientering om afslutning af forprojekt til Bornholms Grønne Bølge**

04.21.00P20-0005

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	6	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### **Resumé**

Natur- og Miljøudvalget godkendte den 5. februar 2019 at igangsætte et forprojekt til Bornholms Grønne Bølge. Formålet var, at skabe overblik over områdets naturværdier, ejerforhold og opbakning til nye stiforløb, målgrupper, faciliteter til friluftsliv og forbindelser til de omkringliggende byer. Det overordnede sigte har været at undersøge mulighederne for at styrke den rekreative og naturmæssige sammenhæng i og i tilknytning til Bornholms Grønne Bølge. Forprojektet er blevet støttet økonomisk af Nordea-fonden.

Projektet er nu afsluttet og slutrapporten sendt til Nordea-fonden. Fonden har på forhånd tilkendegivet, at de vil yde støtte til det videre arbejde med at styrke den rekreative sammenhæng i Bornholms Grønne Bølge på baggrund af forprojektets resultater.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Tages til efterretning.

### **Sagsfremstilling**

Forprojektet til Bornholms Grønne Bølge blev afsluttet den 1. november 2020. Oprindeligt var det planen at projektet skulle gennemføres på ca. et år, men corona situationen har bl.a. medvirket til at forsinke tidsplanen. I forbindelse med projektets gennemførelse har Bornholms Landbrug & Fødevarer, Naturstyrelsen Bornholm, Danmarks Naturfredningsforening og Destination Bornholm fungeret som samarbejdspartnere og siddet i projektets styregruppe.

I forbindelse med forprojektet er både rekreative og naturmæssige sammenhænge samt potentielle sammenhænge i "Bornholms Grønne Bølge" blevet undersøgt og kortlagt. De naturmæssige sammenhænge og potentielle naturmæssige sammenhænge er undersøgt og kortlagt i forbindelse med udpegningen af Grønt danmarkskort, der indgår i forslaget til kommuneplan 2020. Desuden er muligheder for at styrke adgangen til området fra omkringliggende byer og kystområderne undersøgt. Eksisterende faciliteter (shelters, primitive lejrpladser, fugletårne, toiletter, vandposter, afmærkningstyper/kvalitet o. lign.) er ligeledes blevet kortlagt og deres tilstrækkelighed vurderet set i lyset af den store interesse, der er for at vandre på den nyetablerede Højlyngssti og andre af områdets stier og i det hele taget besøge naturen i Bornholms Grønne Bølge.

## Resultater

En af forprojektets hovedkonklusioner er, at der med enkle midler vil kunne etableres en sammenhængende vandrerute (Højlyngsstien) gennem den grønne bølge ved at forbinde eksisterende stier, benytte cykelvejene gennem private arealer og enkelte steder etablere helt nye strækninger. Sammen med cykelvejen på samme strækning vil vandreruten kunne fungere som en rekreativ "rygrad" gennem det indre Bornholm. En uventet håndsrækning fra Regeringens Sommerpakke 2020 muliggjorde en hurtig realisering af Højlyngsstien henover sommeren 2020. Vandreruten blev etableret i et samarbejde mellem Naturstyrelsen Bornholm og Regionskommunen. Projektbeskrivelsen af Højlyngsstien er vedlagt som bilag.

Mulighederne for at etablere nye stiforbindelser på private arealer er blevet undersøgt gennem en kvalitativ lodsejerundersøgelse, hvor næsten alle lodsejere langs Øle å på Sydbornholm medvirkede. Undersøgelsen viste bl.a. jagtinteresser, hensynet til privatlivets fred og ønsker om økonomisk kompensation kan være barrierer for at etablere nye stier på private arealer. Mange af de adspurgte lodsejerne var dog også positive over for idéen om en sti langs Øle å og mellem Pedersker og Ringbogen. Lodsejerundersøgelsen er gennemført i samarbejde med Bornholms Landbrug & Fødevarer. Undersøgelsesresultatet er vedlagt som bilag.

Som en del af interessentinddragelsen i forprojektet er der foretaget en målgruppeanalyse af turismesegmentets og bornholmernes ønsker og behov ift. brugen af Bornholms Grønne Bølge. Målgruppeanalysen er omfattende og afdækker forskellige brugergruppers ønsker, behov og forslag til områdets udvikling herunder, hvilke faciliteter, der efterspørges.

Analysen viser bl.a. at uanset hvilken gruppering eller målgruppe man tilhører, så anvendes Bornholms Grønne Bølge til følgende fire formål:

- Til fysisk udfoldelse
- På grund af naturen
- Til samvær med hinanden
- Til en indre oplevelse

Besøgende der vandrer på Bornholm, angiver at følgende er "meget vigtig" på vandreture under ferieophold:

- At være i naturen 88%
- At opleve plante-/dyreliv 61%
- At være alene i naturen 48%
- Selve det at vandre 42%
- At se seværdigheder 39%

Målgruppeanalysen er gennemført i samarbejde med Destination Bornholm og Center for Regional- & Turismeforskning. Resultatet af målgruppeanalysen er vedlagt som bilag.

Derudover har vi afholdt et netværksmøde om udvikling af rekreativ infrastruktur og friluftsliv. Formålet var at dele erfaringer og øge den fælles viden om temaerne. Mødedeltagerne var repræsentanter fra relaterede og aktuelle udviklingsprojekter fra hele Danmark samt en række centrale aktører (fonde, statslige styrelser og forskere), der forventedes at kunne understøtte en fremtidig udvikling af den rekreative infrastruktur og friluftslivet.

## Slutrapport

Der er udarbejdet en afsluttende rapport for projektet til Nordea-fonden. Slutrapporten forholder sig til 5 temaer vedr. målopfyldelse, impact (indvirkning), udfordringer, læringspunkter og forankring. Slutrapporten, dens bilagsrapporter og en liste over den omfattende medieomtale af projektet, er vedlagt som bilag.

## **Den videre udvikling af Bornholms Grønne bølge**

Arbejdet med forundersøgelsen har vist, at kommunen hverken har de økonomiske midler eller personalemæssige ressourcer til at udfolde hele området naturmæssige og rekreative potentiale på én gang. For at kunne realisere den samlede vision er det nødvendigt at søge støtte fra fonde med hver deres fokusområde inden for natur og friluftsliv. Strategien er at dele udviklingen op i faser og være klar efterhånden som mulighederne opstår gennem fundraising, statslige støtteordninger, kommunal medfinansiering og frivillige aftaler.

Konkret danner forundersøgelsen baggrund for en kommende ansøgning til Nordea-fonden om økonomisk støtte til nye faciliteter i relation til Højlyngsstien. Det drejer sig hovedsageligt om shelters og primitive lejrpladser, vandposter, toiletter, hvilepladser (fx i form af træstammer eller sten) og affaldsspande. Desuden tiltag der kan styrke forbindelsen mellem byer og Bornholms Grønne Bølge (fx gennem bedre skiltning og information). Fonden har på forhånd tilkendegivet at de forventer at yde støtte til at styrke den rekreative sammenhæng i og i tilknytning til Bornholms Grønne Bølge, herunder støtte til faciliteter i forbindelse med Højlyngsstien. Naturstyrelsen er tilsvarende ved at etablere flere overnatningsmuligheder, vandposter og forbedre skiltningen på deres arealer i relation til Højlyngsstien.

En ansøgning til Nordea-fonden vil blive udarbejdet hurtigst muligt med målsætningen om at nye faciliteter kan stå klar inden sommeren 2021. Fonden kræver 50 % kommunal medfinansiering når der ydes støtte til projekter. Den kommunale medfinansiering findes i puljen på 2 mio. kr. afsat til naturen i budgetforhandlingerne i 2018. Midlerne udmøntes i forbindelse med Bornholms Grønne Bølge sådan at 1 mio. kr. kan bruges på den rekreative udvikling og 1 mio. kr. til naturforbedrende tiltag.

Nordea-fonden støtter ikke naturforbedrende tiltag som naturgenopretning, -pleje og lignende. Derfor har der i det Nordea-fondsstøttede forprojekt været størst fokus på mulighederne for at udvikle området rekreative muligheder med henblik på at trække flere ud i naturen og skabe liv og vækst i og omkring Bornholms Grønne Bølge.

Af forprojektet kan det dog konkluderes, at der findes et stort overlap mellem de områder, hvor der er identificeret en utilstrækkelig rekreativ sammenhæng og de områder, hvor den naturmæssige sammenhæng er fraværende eller utilstrækkelig (fx strækningerne Rø Plantage - Almindingen og Paradisbakkerne - Nexø). Desuden at der er potentiale for at forbedre naturtilstanden i de kommunale plantager især i den sydøstlige del af området.

Foran ligger derfor et stort arbejde med at afsøge muligheder for at styrke den naturmæssige sammenhæng i projektområdet i overensstemmelse med udpegningen af Grønt Danmarkskort i den reviderede kommuneplan. Arbejdet vil blive igangsat i samarbejde med Københavns Universitet i 2021. Her vil der blive sat større fokus på de naturmæssige og landskabelige sammenhænge i forbindelse med udarbejdelsen af en landskabsstrategi for Bornholms Grønne Bølge. De to projekter bygger derved oven på hinanden og kan desuden indgå som supplerende vidensgrundlag i arbejdet med en naturpolitik for Bornholm.

## **Økonomiske konsekvenser**

Sideløbende med forprojektet blev det muligt i samarbejde med Naturstyrelsen at etablere Højlyngsstien, med tilskud til stiens afmærkning fra Regeringens sommerpakke 2020. BRK har i den forbindelse anvendt medarbejdertimer på etableringen, der ikke indgår som en del af forprojektet, men som sikrer at Højlyngsstiens forløb stemmer overens med de konklusioner og den stiplanlægning, der er fremkommet i forprojektet til Bornholms grønne bølge. Vi er derfor ved at undersøge, hvordan Nordea-fonden betragter denne del af projektet og før det er afklaret kan vi ikke udarbejde et endeligt projektregnskab.

## **Supplerende sagsfremstilling**

-



# **Punkt 7: Orientering om projektet vedr. udvikling af en landskabsstrategi for Bornholms grønne Bølge**

## **Bilag**

Projektbeskrivelse for udvikling af landskabsstrategi

Åbent punkt

## **7 Orientering om projektet vedr. udvikling af en landskabsstrategi for Bornholms grønne Bølge**

04.21.00P20-0004

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	7	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### **Resumé**

Natur- og Miljøudvalget besluttede den 6. juni 2018, at Bornholms Regionskommune (BRK), Center for Natur, Miljø og Fritid, indgår som lokal partner i Københavns Universitets (KU) forskningsprogram "Regionale Landskabsstrategier". BRK deltager med projektet "Udvikling af landskabsstrategi for Bornholms Grønne Bølge". Landskabsstrategien skal fungere som samlende ramme for udvikling af området med hensyn til samordning af de forskellige interesser og med hensyn til styrkelse af de natur- og landskabsmæssige sammenhænge. På Bornholm har projektet haft en langsom opstart, men nu er begge parter klar til at igangsætte arbejdet med at udvikle landskabsstrategien.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- Orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Tages til efterretning. Udvalget inviteres til de tre workshops.

### **Sagsfremstilling**

Natur- og Miljøudvalget har i juni 2018 besluttet, at Bornholms Regionskommune, Center for Natur, Miljø og Fritid, indgår som lokal partner i Københavns Universitets forskningsprogram "Regionale Landskabsstrategier" med henblik på i fællesskab, at udvikle en landskabsstrategi for Bornholms Grønne Bølge. Projektbeskrivelsen for udvikling af landskabsstrategi for Bornholms Grønne Bølge er vedlagt som bilag.

Projektet på har haft en langsom opstart, da KU skulle have finansieringen på plads og vi bl.a. har haft fokus på forprojektet til Bornholms Grønne Bølge. Vi forventede i starten at projekterne i højere grad ville køre sideløbende. I stedet tilrettelægges processen nu så den bygger ovenpå forprojektets viden og spiller sammen med processen for Naturpolitik for Bornholm.

Landskabsstrategien for Bornholms Grønne Bølge bygger altså videre på erfaringerne fra forprojektet til Bornholms Grønne Bølge, men med større fokus på styrkelsen af de natur- og landskabsmæssige sammenhænge.

Projektets primære formål er at understøtte arbejdet med udarbejdelse af en landskabsstrategi gennem undersøgelser, landskabsanalyser, gennemførelse af foredrag, workshops, tingsteder mv. Specifikt skal der i projektet:

- Tilvejebringes viden om Bornholms Grønne Bølges udvikling, værdier og potentialer i forhold til især naturværdier, men også kulturhistoriske værdier, friluftsliv, formidling og erhverv mv.
- Tilvejebringes delmål for de forskellige dele af Bornholms Grønne Bølge, med fokus på de privat og kommunalt ejede arealer.
- Skabes et bredt ejerskab til strategien.
- Udvælges og specificeres projekter der kan gennemføres de nærmeste år.
- Specificeres et til to projekter hvor der laves en nærmere undersøgelse af mulighederne.

For KU bidrager projektet til at understøtte deres forskning inden for det åbne lands planlægning, herunder forståelse af: kommuneplanpraksis, muligheder og begrænsninger i den samarbejdsdrevne planlægning, jordbrugslandskabet udvikling og konflikter, centrale aktørers værdier og interesser samt tilblivelse af planløsninger.

Projektet skal være færdiggjort senest den 31. december 2022.

### Kan understøtte arbejdet med naturpolitikken

Vi har sammen med KU tilrettelagt væsentlige dele af arbejdet omkring landskabsstrategien så det udover at bygge videre på erfaringerne fra forprojektet til Bornholms Grønne Bølge også kan understøtte processen med at tilvejebringe en naturpolitik for Bornholm. Dette gøres gennem afholdelse af både en biodiversitets- og en friluftslivsworkshop på Bornholm med deltagelse af lokale interessenter og eksperter samt nationale eksperter inden for naturbeskyttelse og friluftsliv. De to workshops afholdes i januar og februar 2021 og den indhentede viden kan derved supplere arbejdet med naturpolitikken.

Udkast til arbejdsprogram for udarbejdelse af landskabsstrategien

Aktiviteter	Formål	Deltagere	Tid	Budget
Lodsejerundersøgelse		BRK, Bornholms Landbrug & Fødevarer, Lodsejere	Udført i forprojekt til den grønne bølge	-
Målgruppeanalyse	Afdække målgruppers behov i den grønne bølge	Center for Regional- og Turismeforskning, Destination Bornholm, Grønt Dialogforum	Udført i forprojekt til den grønne bølge	-
Forberede workshops				20.000
Fagprofessional workshops: 3 workshops med hvert sit tema	Udarbejde delmål for de forskellige dele af den grønne bølge ift. tre temaer: 1) Natur/Biodiversitet. 2) Friluftsliv og Formidling (+ en anderledes naturforståelse. 3) Kulturhistorie og diskussion af potentielle strategiske projekter.	BRK, KU + andre fageksperter Lokale større interessenter: Naturstyrelsen, Museer, Turisterhverv, DN, Landbrug mv.	Tema 1) Sidste uge af januar 2021 Tema 2) Sidste uge februar 2021 Tema 3) Maj 2021 + ekskursion	80.000
Historier fra den grønne bølge -	Indsamle 'folkelige historier inkl. en anderledes natur-	Udvalgte borgere + fageksperter	Maj	25.000

baseret på et folkeligt input + kan ses i tæt sammenhæng med områdets kulturhistorie	forståelse. Skal danne input til den videre formidling af den grønne bølge, medvirke til skabe en overbevisende historie om den grønne bølge samt folkeligt opbakning og interesse			
Tingsted - forberedelse		KU, BRK og Teknologirådet	Juni – midt september	225.000
Tingsted afholdelse	Skabe interesse og legitimitere/prioritere aspekter, der skal indgå i strategien	KU, BRK og Teknologirådet Den brede befolkning	Slutningen af september	
Sammenskrivning af strategi		KU og BRK	Oktober - december 2021	50.000
Udvikling af ét konkret projekt		KU og BRK	Oktober 2021- December 2022	400.000

### Borgerinddragelse

Ovenstående skema afspejler en dialogbaseret proces, der både omfatter dialog med borgere, foreninger og fagprofessionelle inden for natur, kulturhistorie og friluftsliv. Den indsamlede viden udgør baggrunden for udarbejdelsen af en landskabsstrategi for Bornholms Grønne Bølge

Den primære borgerinddragelse ligger i afholdelsen af et "Tingsted" i efteråret 2021. Et tingsted er en form for borgertopmøde, hvor et større antal borgere inddrages. Det er et inddragelsesevent, der på baggrund af information, debat og afstemninger, udtrykker borgernes holdninger og prioriteringer til udvalgte emner/problemstillinger. Under borgermødet kan borgernes holdninger løbende blive præsenteret på en storskærm, men der kan også indgå andre elementer fx at deltagerne tegner idéer ind på kort o. lign.

Konkret og i forhold til de andre aktiviteter i processen, er formålet at nå ud til en bredere skare af mennesker for at få deres bud på, hvordan fremtiden kan se ud i Bornholms Grønne Bølge dvs. få viden om borgernes holdninger og præferencer i forhold til konkrete prioriteringer og handlingsforslag.

Følgende eksempler af spørgsmål kan danne udgangspunkt for afholdelsen af tingstedet: Hvordan skal de forskellige dele af Bornholms Grønne Bølge udvikles? Hvilken balance mellem benyttelse og beskyttelse skal der tilstræbes? Hvordan kan rewilding indgå i strategien og hvor er der potentialer? Hvilke kulturhistoriske interesser er vigtige? Hvordan sikres sammenhæng til kysten, byerne og på tværs af Bornholm fx mellem Rønne/Gudhjem?

Resultatet af mødet bliver en prioriteret liste over visioner og handlemuligheder, der kan bruges i den videre beslutningsproces. Ingen er selvfølgelig formelt bundet af afstemningsresultaterne, men topmødet er et klart signal, som forpligter.

Forud for afholdelse af tingstedet er det planen at indlægge busture med borgere i den del af processen der omhandler indsamling af "Historier fra den grønne bølge – baseret på et folkeligt input" i maj måned. På busturene præsenteres naturen og landskabet i Bornholms Grønne Bølge og danner baggrund for en fælles dialog om, hvad skal vi med den grønne bølge? Input fra disse ture kan også bruges som baggrundsviden i efterårets tingsted.

Sidst i projektperioden vil borgere blive inddraget igen i forbindelse med udviklingen af et eller flere konkrete projekter.

### Økonomiske konsekvenser

BRK afsætter medarbejdertimer og medfinansierer med 200.000 kr. Midlerne afholdes af naturforvaltningsmidlerne, der anvendes til naturpleje.

## **Supplerende sagsfremstilling**

-

# **Punkt 8: Dagsordenspunkt NMU: Orientering om afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i forbindelse med miljøvurdering af motorsportsbanen**

## **Bilag**

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Åbent punkt

## **8 Orientering om afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i forbindelse med miljøvurdering af motorsportsbanen**

09.40.15P19-0001

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	8	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### **Resumé**

Bornholms Regionskommune, Natur og Miljø har den 19. oktober 2020 modtaget en afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet, hvor kommunes afgørelse om miljøvurderingspligt i forbindelse med etablering af motorsportsbanen på Bolbyvej 12, 3782 Klemensker ophæves og hjemvises til fornyet behandling.

Natur og Miljø tager klagenævnets afgørelse til efterretning og er i forlængelse heraf påbegyndt fornyet sagsbehandling.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- Orienteringen tages til efterretning

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:  
Tages til efterretning.

### **Sagsfremstilling**

Bornholms Regionskommune, Natur og Miljø har den 2. maj 2018 i medfør af miljøvurderingslovens § 21 (screeningsafgørelse) truffet afgørelse om, at etablering af en motorsportsbane på Bolbyvej 12, 3782 Klemensker, Bornholm, ikke er omfattet af krav om miljøvurdering og § 25-tilladelse.

Det er vurderet, at projektet kan realiseres uden væsentlig påvirkning af grund- og drikkevandskvaliteten i projektområdet, såfremt der stilles relevante restriktioner i de efterfølgende miljøgodkendelser og i lokalplanen. Sådanne restriktioner vil omhandle udledning/nedsivning af spildevand samt risikoforbedring af større udslip af benzin/olie til søer og vandløb i området.

Det er i afgørelsen lagt til grund, at det ansøgte projekt er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2 punkt 11a om permanente væddeløbs- og prøvekursusbaner for motorkøretøjer. På baggrund af screeningen er det vurderet, at projektet ikke medfører en væsentlig påvirkning af miljøet, hvorfor projektet ikke er omfattet af krav om miljøvurdering.

Natur- og Fødevareklagenævnet har ophævet afgørelsen og hjemvist den til fornyet behandling.

Begrundelsen er at en screeningsafgørelse er en vurdering af, om et konkret ansøgt projekt er omfattet af pligten til at udarbejde en miljøvurdering. Såfremt et projekt anses for miljøvurderingspligtigt udløser det en forudbestemt vurderingsprocedure, hvori de foranstaltninger, der påtænkes, beskrives, hvorefter myndigheden kan meddele tilladelse til projektet – og i tilladelsen stille relevante og saglige vilkår.

En screeningsafgørelse er ikke en tilladelse til etableringen af projektet, og der kan derfor ikke i en screeningsafgørelse stilles vilkår til projektet. Stilles der vilkår i en screeningsafgørelse, forskydes grænsen for, hvornår det konkrete projekt kan have en væsentlig indvirkning på miljøet. Viser der sig et behov for at stille vilkår i den konkrete screeningsafgørelse med henblik på at holde det konkrete projekt under grænsen for væsentlig indvirkning på miljøet, vil der i stedet skulle træffes afgørelse om VVM-pligt.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at Bornholms Regionskommunes screeningsafgørelse af den 2. maj 2018 indeholder vilkår, hvorfor kommunes afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for projektet lider af en væsentlig retlig mangel.

Samtidig fremhæver nævnet, at Bornholms Regionskommune i en eventuel fornyet behandling af sagen bør fortage en vurdering af hvilke mængder olie og benzin der forventes spildt på projektområdet, herunder hvilke spildmængder der kan udgøre en risiko for indvindingen til Marevad Kildeplads.

Natur og Miljø tager klagenævnets afgørelse til efterretning og er i forlængelse heraf påbegyndt fornyet sagsbehandling. Der har i den forbindelse været dialog med motorsportsbanen om de umiddelbare konsekvenser af afgørelsen og den videre proces herfor. Nævnets afgørelse findes vedlagt som bilag.

### **Økonomiske konsekvenser**

Ingen

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

# **Punkt 9: Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2020, Natur- og Miljøudvalget**

## **Bilag**

Driftsopfølgning på bevilling og afdelingsniveau

Anlægsopfølgning

Åbent punkt

## 9 Budgetopfølgning pr. 31. oktober 2020, Natur- og Miljøudvalget

00.30.14G01-0075

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	9	

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget beslutter

### Resumé

Budgetopfølgningen pr. 31. oktober 2020 viser for Natur- og Miljøudvalgets områder et regnskab med et forventet merforbrug på 3,2 mio. kr. Set under et er der fra 2019 overført et overskud på 4,2 mio. kr. Således forventes årets resultat at blive et overskud på 0,9 mio. kr. På den ikke-overførbare bevilling forventes et mindreforbrug på 0,6 mio. kr.

Anlægsopfølgningen viser, at der forventes et forbrug på 75,92 mio. kr. ud af et rådighedsbeløb på 154,73 mio. kr.

### Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller, at

- a) budgetopfølgningen tages til efterretning
- b) det som en del af den samlede budgetopfølgning til kommunalbestyrelsen indstilles, at mindreforbruget vedr. jordforureningsopgaver på 632.000 kr. overføres til 2021 som følge af tidsmæssig forskydning af projektets udgifter
- c) det som en del af den samlede budgetopfølgning til kommunalbestyrelsen indstilles, at der meddeles negativ tillægsbevilling på 270.000 kr. til bevilling 53 Veje, parker og anlæg som følge af uforbrugt budgetkorrektio n givet til omlægning til økologi under grønne områder, beløbet tilføres de likvide midler
- d) der som en del af den samlede budgetopfølgning til kommunalbestyrelsen indstilles, at der meddeles en tillægsbevilling på
  - 1.000.000 kr. til bevilling 54 Vej og Park
  - 2.231.000 kr. til bevilling 55 Ejendomme og service
  - 133.000 kr. til bevilling 56 Devikaalle finansieret af puljen 'Corona-udgifter' på bevilling 61 Økonomi og personale
- e) der som en del af den samlede budgetopfølgning til kommunalbestyrelsen indstilles, at der meddeles en tillægsbevilling på
  - 502.000 kr. til bevilling 51 Beredskabet
  - 5.987.000 kr. til bevilling 57 Kollektiv trafikbegge finansieret af næste års budget på bevillingens rammer

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:  
Indstilling godkendt.

## Sagsfremstilling

I henhold til retningslinjerne for økonomistyring i Bornholms Regionskommune, gennemføres budgetopfølgningen pr. 31. oktober 2020. I 2020 gennemføres budgetopfølgning pr. 30. april og 31. oktober, samt en administrativ budgetopfølgning pr. 31. juli og 31. januar 2021.

*Mer-/mindreforbrug* angiver afvigelser i forhold til det korrigerede budget 2020 ekskl. overførsler fra 2019.

*Over-/underskud* angiver afvigelser i forhold til det korrigerede budget 2020 inkl. overførsler fra 2019.

Som en del af budgetopfølgningen har der været fokus på at afdække den betydning Corona-krisen indtil videre har haft og forventes at få på områdernes driftsøkonomi. Dette fremgår af den mere detaljerede beskrivelse i bilaget.

I den samlede budgetopfølgningssag til Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget samt kommunalbestyrelsen vil der være et overblik over Corona-krisens samlede betydning for kommunes økonomi.

Af bilag 1 fremgår budgetopfølgningen på driften

Af bilag 2 fremgår budgetopfølgningen på anlæg

### Drift

For den del af **Center for Natur, Miljø og Fritid** som vedr. Natur- og Miljøudvalgets område, forventes samlet set balance mellem budget og forbrug i 2020, hvilket er en forbedring på 2,7 mio. kr. i forhold til budgetopfølgningen pr. 30. april 2020.

Den samlede balance på området dækker over et mindreforbrug på naturområdet på 1,1 mio. kr., mindreforbrug vedr. skadedyr på 0,9 mio. kr. og et tilsvarende merforbrug på de øvrige områder. Heraf vedrører hovedparten havneområdet, hvilket dels skyldes forbrug af overførsel fra 2019, dels skyldes færre indtægter på i alt 0,9 mio. kr. fra gæstesejlere.

På den ikke-overførbare del af bevillingen forventes et samlet mindreforbrug på 0,6 mio. kr. i 2020, hvilket er en forbedring på 0,9 mio. kr. i forhold til budgetopfølgningen pr. 30. april 2020.

Mindreforbruget kan henføres til jordforureningsområdet, hvor der forventes et mindreforbrug i indeværende år vedrørende de pågående afværgeforanstaltninger.

For **Center for Ejendomme og Drift** forventes samlet set et merforbrug på 3,2 mio. kr. Fra 2019 er overført et overskud på 4,1 mio. kr. Dermed forventes årets resultat at blive et overskud på 1,0 mio. kr., hvilket er en forbedring på 8,7 mio. kr. i forhold til budgetopfølgningen pr. 30. april.

Det samlede merforbrug udgøres blandt andet af et merforbrug hos Ejendomme og Service på 6,4 mio. kr. heraf 3,8 mio. kr. vedr. rengøring. Devika har et merforbrug 0,9 mio. kr. En del af centerets samlede merforbrug kan henføres til brug af overførsler, mens øvrige kan henføres til merudgifter/mindreindtægter som følge af corona-situationen.

Vintertjenesten forventer at komme ud af året med et samlet overskud på 10,0 mio. kr. Vej og Park, Rengøring, Devika og BAT forventer alle at komme ud af året med underskud. For BATs vedkommende er der dog tale om et reduceret underskud i forhold til det overførte fra 2019.

På den ikke-overførbare bevilling forventes samlet set balance mellem budget og forbrug i 2020, hvilket er uændret i forhold til budgetopfølgningen pr. 30. april 2020.

### Anlæg

På Natur- og Miljøudvalgets område udgør det samlede rådighedsbeløb i 2019 netto 154,73 mio. kr. Der forventes et mindreforbrug på netto 78,91 mio. kr.

Beløb i 1.000 kr.	2020			Forventet overførsel til 2021
	Rådighedsbeløb	Forventet forbrug	Forventet afvigelse	
CNMF, Veje og havne	10.413	4.154	6.259	6.256
CNMF, Cykelprojekter	-4.822	-5.695	873	0
CED, Vej, park og anlæg	36.762	31.258	5.504	5.535
CED, Ejendomsservice, bygninger	101.950	45.216	56.734	56.722
CED, Ejendomsservice, ældreboliger	10.049	320	9.729	9.729
CED, BAT	374	564	-190	0
<b>I alt, skattefinansieret område</b>	<b>154.727</b>	<b>75.817</b>	<b>78.910</b>	<b>78.241</b>

Det forventede mindreforbrug er steget fra 18 pct. af det samlede rådighedsbeløb ved anlægsopfølgningen pr. 30. april 2020 til 51 pct. af det samlede rådighedsbeløb for 2020 nu pr. 31. oktober.

Forklaringen på den markante stigning er dels, at kommunalbestyrelsen har godkendt kassefinansierede bevillinger til nogle store projekter (Etablering af køkkener i dagtilbud og to projekter vedrørende Brandsikkerhed i plejeboliger) siden opfølgningen i april, og dels at projekt Etablering af hjemmeplejebaser i Østermarie/Gudhjem nu forventes overført til 2021 pga. behov for forhøjelse af anlægsbevillingen, hvor det ved opfølgningen pr. 30. april var forventet, at projektet hovedsageligt blev udført i 2020. Forhøjelse af anlægsbevillingen til etablering af hjemmeplejebaser i Østermarie/Gudhjem forventes godkendt i kommunalbestyrelsen den 26. november 2020.

Derudover er der som altid generelt en tendens til, at centrene skønner et lavere forventet forbrug på projekterne jo længere vi kommer hen på året.

Det forventede mindreforbrug skyldes flere større projekter. Følgende projekter forventes overført til 2021 med 2 mio. kr. eller mere. Gadebelysning, LED-teknologi 2,75 mio. kr., Svartingedal Skole, tagrenovering bygning F med 2,3 mio. kr., Kongeskærskolens, tagrenovering bygning 5 med 2,0 mio. kr., Etablering af køkkener i dagtilbud med 14,94 mio. kr., Etablering af hjemmeplejebaser, Østermarie/Gudhjem med 6,51 mio. kr., Renovering af administrationsbygninger med samlet 9,96 mio. kr. og Brandsikkerhed i plejeboliger, spor 1 med 9,73 mio. kr.

Der forventes at blive overført i alt ca. 78,24 mio. kr.

### Økonomiske konsekvenser

På Natur- og Miljøudvalgets overførbare bevillinger er der fra 2019 overført et overskud på 4,2 mio. kr. Med et forventet merforbrug på 3,2 mio. kr. forventes årets resultat at blive et overskud på 0,9 mio. kr.

På den ikke-overførbare bevilling forventes samlet set et mindreforbrug på 0,6 mio. kr.

Tabel 1: Driftsopfølgning pr. 31. oktober 2020

Beløb i 1.000 kr.	Forventet mer-/mindreforbrug i 2020		Afvigelse i pct.		Overført fra 2019	Forventet resultat i 2020 (+overskud /- underskud)	
	Overførbare	Ikke-overførbare	Overførbare	Ikke-overførbare		Overførbare	Ikke-overførbare
<b>Center for Natur, Miljø og Fritid</b>	<b>-15</b>	<b>632</b>	<b>0,0 %</b>		<b>-44</b>	<b>-59</b>	<b>632</b>
51 Beredskab	50		0,5 %		-552	-502	
52 Teknik, natur og miljø	-65	632	0,3 %	11,3 %	508	443	632
58 Affaldshåndtering		0		0,0 %			0
<b>Center for Ejendomme og drift</b>	<b>-3.220</b>	<b>0</b>	<b>1,9 %</b>	<b>0,0 %</b>	<b>4.196</b>	<b>976</b>	<b>0</b>
53 Vej, park og anlæg	2.799		4,3 %		7.528	10.327	
54 Vej og Park	-208		7,4 %		-792	-1.000	
55 Ejendomme og service	-6.391		7,7 %		4.160	-2.231	
56 Devika	-900				767	-133	
57 Kollektiv trafik	1.480		5,6 %		-7.467	-5.987	
<b>Natur- og Miljøudvalget</b>	<b>-3.235</b>	<b>632</b>	<b>1,6 %</b>	<b>4,4 %</b>	<b>4.152</b>	<b>917</b>	<b>632</b>

Note: Merforbrug angives med negativt fortegn

Tabel 2: Sammenligning af forventet mer-/mindreforbrug med tidligere opfølgning

Beløb i 1.000 kr.	Forventet mer-/mindreforbrug i 2020 Overførbare			Forventet mer-/mindreforbrug i 2020 Ikke-overførbare		
	30. apr.	31. okt.	Ændring	30. apr.	31. okt.	Ændring
	<b>Center for Natur, Miljø og Fritid</b>	<b>-2.693</b>	<b>-15</b>	<b>-2.678</b>	<b>-290</b>	<b>632</b>
51 Beredskab	-100	50	150			
52 Teknik og miljø	-2.593	-65	2.528	-290	632	922
58 Affaldshåndtering				0	0	0
<b>Center for Ejendomme og drift</b>	<b>-11.857</b>	<b>-3.220</b>	<b>8.637</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
53 Vej, park og anlæg	2.422	2.799	377			
54 Vej og Park	-1.008	-208	800			
55 Ejendomme og service	-9.881	-6.391	3.490	0	0	0
56 Devika	-750	-900	-150			
57 Kollektiv trafik	-2.640	1.480	4.120			
<b>Natur- og Miljøudvalget</b>	<b>-14.550</b>	<b>-3.235</b>	<b>11.315</b>	<b>-290</b>	<b>632</b>	<b>922</b>

Note: Merforbrug angives med negativt fortegn

## Supplerende sagsfremstilling

-

# **Punkt 10: Kommissorium for Naturpolitik for Bornholm**

## **Bilag**

Projektkommissorium for Naturpolitik

Åbent punkt

## 10 Kommissorium for Naturpolitik for Bornholm

01.05.00P22-0001

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	10	

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### Resumé

Natur- og Miljøudvalget har besluttet at der skal udarbejdes en naturpolitik for Bornholm. Der er nu udarbejdet et kommissorium for politikarbejdet. Kommissoriet forelægges til godkendelse.

### Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller at

- udkastet til kommissorium for Naturpolitik for Bornholm godkendes.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales med den tilføjelse, at der afholdes et borgermøde primo 2021.

### Sagsfremstilling

Natur- og Miljøudvalget har den 3. november 2020 drøftet og besluttet formål og proces for en Naturpolitik for Bornholm. Der er nu udarbejdet et kommissorium for proces og indhold i Naturpolitik for Bornholm. Kommissoriet er vedhæftet som bilag.

### Formål

Bornholm er kendetegnet ved en rig og divers natur, som både i sig selv og for bornholmerne og vores besøgende har stor værdi.

Formålet med Naturpolitikken er at blive enige om hvordan vores natur skal udvikle sig og hvordan vi vil have lov at bruge og opholde os i den. Udviklingen af Naturpolitikken kommer til at stå på de to ben:

- **Rigdom og mangfoldighed**, hvor fokus er på naturindhold, dyr, planter og muligheden for at styrke naturen
- **Oplevelser og viden**, hvor fokus er på hvordan vi formidler viden om naturen, skaber interesse for at passe på den og hvordan vi kan bruge og opholde os i den til gavn for vores mentale og fysiske sundhed

Naturpolitikken skal omfatte hele Bornholm og indeholde afsnit der adresserer de kommunale arealer og den kommunale drift, kommunens arbejde som myndighed, motivator, facilitator og formidler samt hvad kommunalbestyrelsen vil opfordre borgere og virksomheder til at gøre.

## Processens præmisser: Styringsmodel og budgetmål

Der lægges op til en proces, der følger styringsmodellen præsenteret for udvalget i marts 2019. Som det ses af figuren skelnes der her mellem visioner, politikker, strategier og handlinger/indsatser.

Den nye politik skal understøtte kommunens overordnede ambitioner for Bornholms fremtid.

Politikken skal beskrive principperne og de langsigtede mål for naturområdet dvs. *hvad* BRK gerne vil nå på området, mens strategierne er de langsigtede planer for, *hvordan* BRK i praksis vil nå politikkens mål.

Strategierne er dermed helt nødvendige forudsætninger for, at politikken bliver et brugbart redskab. Det betyder, at når der formuleres en politik, bør der *samtidigt* formuleres en strategi, der sikrer, at målene i politikken bliver opfyldt.

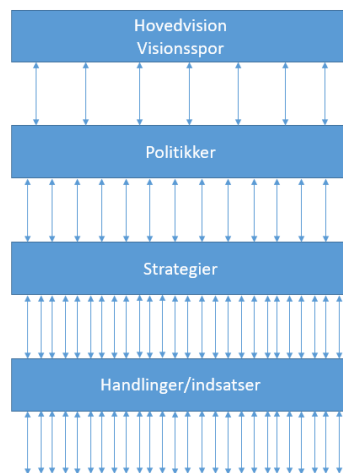
Modellens nederste niveau består af handlingsplanerne, som beskriver de konkrete handlinger, der skal virkeliggøre politikkens indhold.

Styringsmodellen har fokus på, at der er en klar sammenhæng mellem styringsdokumenterne og de mål, der er en del af mål- og budgetprocessen. Det vil sige, at udvalgets fireårig langsigtede budgetmål svarer til politikkens mål og er styrende for de strategiske planer, mens de etårig budgetmål svarer til initiativer på handleplansniveau. Formålet er at koble styringsdokumenterne med budgettet og give mulighed for strategisk (og økonomisk) politisk prioritering.

Naturpolitikken skal forholde sig til allerede gældende bestemmelser om beskyttelse og benyttelse af naturen og ses i sammenhæng med internationale og nationale krav og målsætninger for naturen samt øvrige politikker og strategier som Kommuneplanen, sektorplaner, Folkesundhedspolitikken, Børne- og Ungepolitikken og Erhvervspolitikken. Det Grønne Danmarkskort i kommuneplanen bliver centralt i drøftelserne om mulighederne for at skabe sammenhæng i naturen.

## Tids- og milepælsplan

Af hensyn til budgetforhandlinger og et kommende kommunalvalg foreslås der en forholdsvis kort tidsplan for udarbejdelse af naturpolitikken.



Milepæle i projektet	
Dato	Leverance
3/11-20	Natur- og Miljøudvalget beslutter formål og organisering af arbejdet med naturpolitikken
17/11-20	Chefgruppen drøfter kommissorium for naturpolitikken
1/12-20	Natur- og Miljøudvalget beslutter kommissorium for naturpolitikken
9/12-20	Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget beslutter kommissorium for naturpolitikken
17/12-20	Kommunalbestyrelsen beslutter kommissorium for naturpolitikken
Jan 2021	Workshop med Grønt Dialogforum om indhold i naturpolitikken
Feb 21	Møde med BBS og Bornholms Erhvervsråd om indhold i naturpolitikken

2/3-21	Natur- og Miljøudvalget præsenteres mundtligt for de foreløbige resultater af drøftelserne med aktørerne samt drøfter skitse til indhold i naturpolitikken
16/3 - 21	Chefgruppen præsenteres for første udkast til naturpolitik
6/4 - 21	Natur- og Miljøudvalget behandler første udkast til naturpolitikken
Primo april 2021	Udkast til naturpolitik behandles i Grønt Dialogforum samt sendes i høring hos BBS og Bornholms Erhvervsråd
April/ Maj 21	Endelig naturpolitik udarbejdes
1/6-21	Chefgruppen behandler endelig naturpolitik
1/6-21	Natur- og Miljøudvalget behandler og beslutter endelig naturpolitik
3/6-21	Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget behandler og beslutter endelig naturpolitik
24/6-21	Kommunalbestyrelsen behandler og beslutter endelig naturpolitik

Når Naturpolitikken er vedtaget kan der udarbejdes strategier og handleplaner med tilhørende økonomi Jf. ovenstående afsnit. Det forventes at der i processen modtages input der både kan anvendes på Politikniveau, strateginiveau og i kommende handleplaner. Det vil først senere blive afklaret om der er brug for yderligere involvering og inddragelse fx i udarbejdelsen af handleplanerne.

### **Koordinering med projekt om Landskabsstrategi for Den Grønne Bølge**

Natur- og Miljøudvalget orienteres på mødet den 1. december 2020 om den kommende proces for en Landskabsstrategi for Den Grønne Bølge. Et projekt der gennemføres i samarbejde med Københavns Universitet. Der vil i dette projekt blive gennemført nogle faglige workshops om fx biodiversitet og muligheder for friluftsliv. Input fra disse workshops forventes også at kunne indgå i arbejdet med naturpolitikken for Bornholm.

### **Økonomiske konsekvenser**

Der trækkes i processen alene på medarbejderressourcer. Udgifter til eventuel mødeforplejning afholdes indenfor Center for Natur, Miljø og Fritids eksisterende ramme.

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

# **Punkt 11: Indberetning af CO2-udledning fra kommunal ejendom i henhold til Klimakommuneaftalen**

## **Bilag**

Beregningsmetoder

Åbent punkt

## **11 Indberetning af CO<sub>2</sub>-udledning fra kommunal ejendom i henhold til Klimakommuneaftalen**

00.17.00P27-0014

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	11	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller  
Økonomi-, Erhverv- og Planudvalget indstiller  
Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Natur og Miljø har i samarbejde med Center for Ejendomme og Drift beregnet samlet udledning af CO<sub>2</sub> fra kommunal ejendom for året 2019. Dette er indberettet i henhold til Klimakommuneaftalen med Danmarks Naturfredningsforening.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:  
Indstilling anbefales.

### **Sagsfremstilling**

Bornholms Regionskommune indgik i 2008 i Klimakommunesamarbejdet. Aftalen indebærer, at kommunen årligt skal beregne udledningen af CO<sub>2</sub> fra kommunal ejendom, og forpligter sig til et fald i denne på mindst 3% pr. år i gennemsnit.

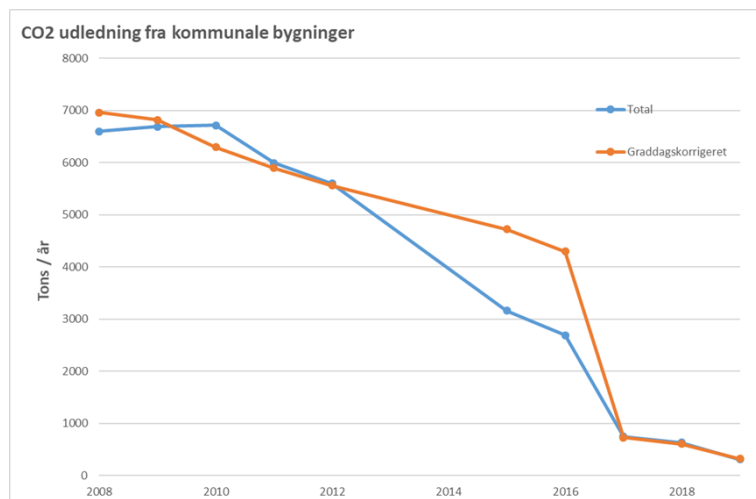
I Klimakommunesamarbejdet lægges der vægt på udledningen fra kommunal ejendom, men aftalen indebærer dog også, at der hvert andet år skal oplyses om udledningen fra Bornholm som helhed. Denne er for 2019 beregnet med BGTI-modellen som et led i arbejdet med Bornholms energistrategi.

For 2019 er der indberettet 1.867 tons CO<sub>2</sub> fra kommunal ejendom og 122.000 tons CO<sub>2</sub> for hele Bornholm. Kommunen står således for ca. 1,5 % af den samlede udledning.

### **Kommunale bygninger**

Udledningen fra af lys og varme i kommunale bygninger var i 2019 på 324 tons, et fald på ca. 47 % siden 2018.

Forløbet for perioden 2008-2019 ses nedenfor. Data for 2013 og 2014 kan ikke tilvejebringes.



Som det fremgår, er der sket et markant fald i udledningen, som er faldet med 95% siden 2008.

Udledningen fra de kommunale bygninger er faldet jævnt i takt med, at den ikke-fossile energiproduktion har vundet frem på Bornholm, og ved at kommunen har valgt disse i det omfang, det var muligt. I 2019 var kun én ud af 350 kommunale bygninger opvarmet med oliefyr. Denne er omlagt i 2020.

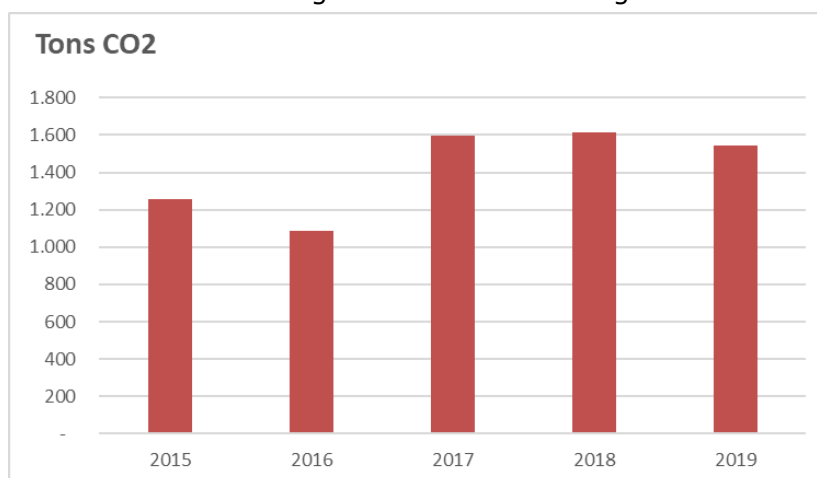
CO<sub>2</sub>-emissionen på grund af el er samtidig faldet gennem hele perioden. Årsagen til dette er en højere lokal produktion fra vindmøller og solceller, så der importeres mindre fra det fælles el-net via Sverige. Desuden er andelen af fossilt produceret energi i el-nettet blevet lavere år for år.

### Kommunale køretøjer

Indberetningen til Klimakommuneaftalen er ikke en fuld beregning af al kommunal udledning, men er snarere en benchmarking ud fra de køretøjer, som administreres af Center for Ejendomme og Drift. Erhvervskørsel i egne biler indgår, men ikke buskørsel og kørsel udliciteret til private virksomheder.

Kommunens bilpark består af personbiler til tjenestekørsel, samt af lastbiler, sneplove og entreprenørmaskiner. Der er aktuelt 21 elbiler.

Udledningen gennem de senere år fremgår af nedenstående figur.



Udledningen har ligget ret konstant de sidste tre år. Stigningen i forhold til 2015-16 er næppe udtryk for en tendens, men afspejler blot den meget store variation, der er i omfanget af sne-rydning og glatførebekæmpelse.

### **Økonomiske konsekvenser**

-

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 12: Systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn, bænke mm på offentlige arealer**

### **Bilag**

Tilsyn og vedligehold af rækværk trapper

Åbent punkt

## **12 Systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn, bænke mm på offentlige arealer**

05.13.09G01-0003

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	12	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhverv- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Kommunalbestyrelsen har til budget 2021 afsat 250.000 kr. årligt til en systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn, bænke mm. på offentlige arealer.

Dette dagsordenspunkt redegør for de processer, der igangsættes for det afsatte beløb.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller at

- orienteringen tages til efterretning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

### **Sagsfremstilling**

Kommunalbestyrelsen har besluttet, at der årligt skal foretages en systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn og bænke på offentlige arealer. De offentlige arealer omhandler gennemgangen er naturområder, veje, skove og på kommunens havne. Kommunen har ikke tidligere haft en fast beskrevet procedure for en gennemgang.

Gennemgangen af rækværk m.v. inddeles i rutineeftersyn og særeftersyn. Rutineeftersyn har som formål at sikre, at bygværket/ bænke mv. opfylder deres funktioner, således at sikkerheden opretholdes og for at kunne tilrettelægge efterfølgende driftsaktiviteter, samt at registrerer location, type og materiale. Særeftersyn gennemføres for at give et mere præcist beslutningsgrundlag i forhold til rutineeftersynet, hvis dette er nødvendigt for at fastlægge den mest fordelagtige reparationsmetode, som skal danne grundlag for et større udbedringsarbejde, herunder udskiftninger og nødvendige arbejder for opfyldelse af sikkerhedsmæssige forhold.

Indledningsvis vil alle rækværk, hegn, trapper og bænke på kommunens offentlige arealer blive registreret. Registrering skal sikre en kortlægning og oversigt over alle objekters

beskaffenhed. Ved udgangen af 2021 vil der foreligge registrering af placering, type, skadesniveau og planlagte/igangsatte udbedringer af rækværker, trapper, hegn og bænke på offentlige arealer. Rapporten over den samlede tilstand, eventuelt efterslæb forelægges Natur- og Miljøudvalget i slutningen af 2021.

År	Emne	Afsat beløb
2021 (første tekniske gennemgang og registrering forventes over året)	Registrering og teknisk gennemgang	250.000 kr.
2022	Årlig teknisk gennemgang.	250.000 kr.
2023	Årlig teknisk gennemgang.	250.000 kr.

### **Rutineeftersyn**

Rutineeftersyn udføres en gang årligt, sammen med eksisterende løbende visuelt eftersyn, foretaget af Vejservice (Vej og Park), og havnefogeder (Havnegruppen) i forbindelse med deres normale opgaver. Hvis det under registreringen vurderes, at visse konstruktioner er ekstra udsatte, fastlægges rutineeftersyn med kortere interval. Rutineeftersyn udføres i forbindelse med planlægning af årets driftsarbejder, samtidig kontrolleres udførelsen af det foregående års driftsarbejder.

Rutineeftersynet omfatter alle umiddelbart tilgængelige dele af konstruktionen og dets nærmeste omgivelser. Ved rutineeftersynet vil der blive givet en tilstandskarakter (1-5), således der fortløbende ved efterfølgende rutineeftersyn kan vise en tidsmæssig udvikling i forhold til konstruktionselementets nedbrydning.

### **Særeftersyn**

Særeftersyn opdeles i to hovedtyper:

- Teknisk særeftersyn
- Økonomisk særeftersyn

Teknisk særeftersyn omfatter udførelse af specielle undersøgelser på et eller flere konstruktionselementer. Dette vil typisk være en nærmere undersøgelse af fundering, fastgørelse, samlinger samt tæring af konstruktionselementer. Teknisk særeftersyn foretages, når der ikke forligger nok data efter normalt udført rutineeftersyn.

Økonomisk særeftersyn udføres, når prisen for udbedringer overstiger den normale drift for at afklare den mest økonomisk fordelagtige tilgang.

Såfremt der ikke er skader som påkræver øjeblikkelig udbedring, prioriteres rækkefølgen af driftsopgaver, udover en økonomisk vurdering, også ud fra hvor kritisk placeringen er, og hvilken potentielle uheld der kan ske.

Mindre reparationer vil kunne holdes inden for den normale drift, mens større nødvendige reparationer vil blive prioriteret i de disponible anlægspuljer eller komme op til politisk behandling i forhold til anden finansiering/prioritering.

I bilag til dagsorden er eftersyn nærmere beskrevet.

### **Økonomiske konsekvenser**

Der er i forbindelse med budgetforlig 2021 afsat 250.000 kr. årligt til systematisk gennemgang af rækværker, trapper, hegn, bænke m.m.

## **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 13: Færdiggørelse af kyststien øen rundt**

Åbent punkt

## 13 Færdiggørelse af kyststien øen rundt

01.05.12A00-0003

### Behandling

Natur- og Miljøudvalget

### Mødedato

01-12-2020

### Åbent punkt

13

### Lukket punkt

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhverv- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### Resumé

Kommunalbestyrelsen har afsat 300.000 kr. til færdiggørelse af kyststien øen rundt. Midlerne skal primært gå til etablering af stien på den sydlige del af Bornholm, således at den så vidt muligt går oppe på skrænterne og klitterne i stedet for på stranden.

### Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller at

- Procesplanen godkendes.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

### Sagsfremstilling

Med bevillingen ønsker kommunalbestyrelsen den del af stien, der nu forløber på stranden, flyttes op i markkanterne og klitskoven. Fra lufthavnen til Boderne skal stien flyttes op til et forløb på avlsjord og fra Sandvejen til Skrokkegårdsvej, skal den forløbe i klitterræn.



Denne proces kræver kontakt og aftaler med omkring 20 lodsejere om erstatning i forbindelse med ekspropriation af færdselsretten. På stykket mellem lufthavnen og Boderne kommer stien visse steder tæt på bebyggelse ligesom der generelt forventes udfordringer i forbindelse med forhandling af færdselsretten over avlsjord.

Denne proces påbegyndes primo 2021 og udvalget orienteres nærmere om tilrettelæggelse af stiforløb og indgåede aftaler i løbet af foråret 2021

### **Økonomiske konsekvenser**

-

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 14: Udmøntning af budgetudvidelsesforslag - Naturplejepulje**

Åbent punkt

## 14 Udmøntning af budgetudvidelsesforslag - Naturplejepulje

01.05.12A00-0002

Behandling	Mødedato	Åbent punkt	Lukket punkt
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	14	

### Hvem beslutter

Natur- og Miljøudvalget indstiller  
Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller  
Kommunalbestyrelsen beslutter

### Resumé

I budget 2021 blev det besluttet at afsætte 1.000.000. kr. til en pulje for naturpleje. Nedenfor beskrives, hvorledes puljen tænkes udmøntet.

### Indstilling og beslutning

Koncerndirektøren indstiller at

- udmøntningen af puljen godkendes.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales. Nicklas Fick kan ikke medvirke, da han gerne vil se konkrete beskrivelser af projekterne inden stillingtagen.

### Sagsfremstilling

Som del af budgetforlig 2021 afsættes en pulje til naturpleje på 1 mio. kr. i 2021. Det fremgår af beskrivelsen af udvidelsesforslaget, at midlerne afsættes til naturpleje og administration heraf i vigtige rekreative og kulturelle områder, som anvendes af såvel bornholmere som turister. Anvendelse af miljøpedeller og aktiveringsprojekter, skal indtænkes og afprøves.

Som konsekvens af forslaget vil der skulle planlægges, igangsættes og styres flere opgaver på naturplejeområdet, hvorfor dele af midlerne også afsættes til administration og løn.

Puljen tænkes udmøntet på følgende vis:

Indsatsområde	Beløb
Løn og administration	150.000 kr.
Oprydning og vedligeholdelse af publikumsfaciliteter	150.000 kr.
Naturgenopretning af større søer med publikumsadgang	200.000 kr.
Vedligehold af trapper og rækværk i værdifulde naturområder	200.000 kr.
Pleje af geologiske seværdigheder, fredede arealer samt botaniske lokaliteter	300.000 kr.
<b>I alt</b>	<b>1.000.000 kr.</b>

### Løn og administration

Planlægning, igangsætning og styring af de ekstra opgaver kræver øgede personaleressourcer, hvorfor der disponeres 15 % af puljen til løn og administration.

### Oprydning og vedligeholdelse af publikumsfaciliteter

Der har i de seneste år været et generelt stigende pres på og brug af kommunens udendørs publikumsfaciliteter.

Der vil blive prioriteret særligt indenfor vedligehold af stier og vedligehold og oprydning omkring eksisterende publikumsfaciliteter. Det vil i forbindelse med varetagelse af disse opgaver søges at involvere Miljøpedellerne mere end hidtil og i det omfang de har tid i forhold til deres andre opgaver.

### Oprensning af større søer med publikumsadgang

Der findes et par store søer beliggende dels på privat område og på BRK's arealer, som er meget besøgte af publikum. Disse har i flere år har haft behov for oprensning og oprydning i omgivelserne. Både for at øge biodiversiteten og naturindholdet i søerne, men også for at øge publikums mulighed for at betragte dyre- og plantelivet i søerne.

### Vedligehold af trapper og rækværk i værdifulde naturområder

I forbindelse med den systematiske gennemgang af regionskommunens trapper, rækværk og broer vurderes det at der er behov for at reservere en del af puljen til fornyelse og vedligehold heraf.

### Pleje af geologiske seværdigheder, fredede arealer samt botaniske lokaliteter

En ekstra indsats på nogle af de fredede arealer så de lever op til fredningens formål. F.eks. Kodalen i Paradisbakkerne. Visse botaniske lokaliteter har behov for yderligere pleje for at bevare lokalitetens særegne botanik. F.eks. den meget fine Lannungs eng ved Randkløve og en lokalitet ved Kattesletsvej med Hyldegøgeurt. Der har været et ønske fra geologisk interesserede om at opgradere plejen af de geologiske seværdigheder som er åbne for publikum. Det drejer sig om 8 – 10 områder som er særlig interessante, også naturmæssigt, da vækstvilkårene disse steder ofte er ganske specielle. Det kan være gamle stenbrud eller grusgrave, hvor en plejeindsats kan styrke naturværdien og biodiversiteten betydeligt f.eks. vil naturpleje kunne fremme sjældne planter og dyr som f.eks. gøgeurter og firben.

## **Økonomiske konsekvenser**

Den afsatte pulje disponeres til brug inden for budget 2021.

## **Supplerende sagsfremstilling**

-

**Punkt 15: Udmøntning af bevilling til rengøring i forbindelse med Covid-19 i 2021 og kommende år**

Åbent punkt

## **15 Udmøntning af bevilling til rengøring i forbindelse med Covid-19 i 2021 og kommende år**

82.08.00S00-0001

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	15	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller  
Børne- og Skoleudvalget indstiller  
Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller  
Kommunalbestyrelsen beslutter.

### **Resumé**

Kommunalbestyrelsen afsatte i forbindelse med budgetvedtagelsen for budget 2021 samt overslagsårene 2022 og 2023 midler på henholdsvis 3 mio. kr., 2 mio. kr. og 1 mio. kr. til ekstra rengøring fortrinsvis i daginstitutioner og skoler. Der skal nu tages stilling til udmøntning af bevillingen.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- forslag til udmøntning herunder fordeling og indsats til ekstra rengøring i forbindelse med forebyggelse af smitte godkendes.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

Børne- og Skoleudvalget den 1. december 2020:

Udvalget anbefaler indstillingen omend udvalget også samtidig udtrykker ønske om i højere grad at følge Sundhedsstyrelsens anbefalinger.

### **Sagsfremstilling**

Kommunalbestyrelsen afsatte i forbindelse med budgetvedtagelsen for budget 2021 samt overslagsårene 2022 og 2023 midler på henholdsvis 3 mio. kr., 2 mio. kr. og 1 mio. kr. til ekstra rengøring fortrinsvis i daginstitutioner og skoler. Dette i forlængelse af oplevelserne under Covid-19-udbruddet i foråret 2020.

Dette betyder, at der bliver mulighed for at videreføre nogle af de hygiejnetiltag, som har været iværksat under Corona-pandemien.

I Sundhedsstyrelsens opdaterede retningslinjer fra den 2. oktober 2020, lægges der stor vægt på rengøring af fælles kontaktpunkter (fx håndtag, gelænder, kontakter, trykknapper bordkanter, legetøj, vandhaner, toiletter mv.). Derudover bør hyppigheden af rengøring

tilpasses årstiderne, således at der sikres hyppigere rengøring i den kommende efterårs- og vintersæson.

## **Daginstitutioner.**

Center for Børn og Familie har i samarbejde med Center for Ejendomme og Drift udarbejdet følgende retningslinjer velvidende, at rammen ikke dækker Sundhedsstyrelsens retningslinjer (den 2. oktober 2020).

Det afsatte budget i 2021 dækker ikke Sundhedsstyrelsen nuværende retningslinjer på daginstitutionsområdet i forhold til renholdelse af legetøj, idet legetøj går under kategorien "kontaktpunkter", og derfor skal rengøres hver dag.

På nuværende tidspunkt rengøres hyppigt anvendte kontaktpunkter samt legetøj en gang dagligt af Rengøringservice, som har ansat 19 deltidsansatte hygiejnedarbejdere til opgaven. Denne arbejdsprocedure ophører med udgangen af december 2020 samtidig med, at den nuværende bevilling ophører.

Hvis Sundhedsstyrelsens anbefalinger om rengøring af legetøj hver dag skal imødekommes, vil det betyde en merudgift på 3,8 mio. kr. i forhold til det afsatte budget i 2021.

### **Budget 2021.**

Det foreslås, at i de 19 daginstitutionerne vil alle kontaktflader blive aftørret én gang dagligt for at sikre, at alle hyppigt anvendte kontaktflader bliver aftørret. Derudover vil alt vaskbart legetøj blive vasket/aftørret hver 14. dag. Med vaskbart legetøj menes, legetøj som kan komme i en vaskemaskine eller en balje med vand & sæbe og derefter lufttørres. Undtaget er håndtag på cykler/legeredskaber/køretøjer, som aftørres manuelt. Den økonomiske ramme for aftørring af kontaktpunkter og vask af legetøj udgør 2,0 mio. kr.

### **Budget 2022.**

Til budget 2022 foreslås det, at afvask af legetøj bliver udfaset, og overgår til normalt aktivitetsniveau. Ifølge "Håndbog om hygiejne og miljø i dagtilbud" udgivet af Sundhedsstyrelsen i 2019 vil det sige, at det pædagogiske personale vasker legetøj en gang om måneden. Alle kontaktpunkter vil fortsat blive aftørret en gang daglig. Den økonomiske ramme til aftørring af kontaktpunkter er 1,3 mio. kr.

### **Budget 2023.**

Til budget 2023 foreslås det, at aftørring af alle kontaktpunkter bliver reduceret til en gang ugentligt. Den økonomiske ramme til aktiviteten udgør 0,3 mio. kr.

## **Skoler.**

Center for Skole har i samarbejde med Center for Ejendomme og Drift udarbejdet følgende retningslinjer inden for den tildelte ramme:

### **Budget 2021.**

Det foreslås, at alle ni folkeskoler får en ekstra hygiejnerunde på alle toiletter midt på dagen, og i den forbindelse vil alle dørhåndtag ved indgangsdørene blive aftørret. Den økonomiske ramme for aktiviteten er samlet 0,8 mio. kr.

### **Budget 2022 - 2023:**

I budgetårene 2022 - 2023 vil alle skoler fortsat få en ekstra hygiejnerunde på alle toiletter midt på dagen. Aftørring af dørhåndtag ved indgangsdørene bliver udfaset. Den økonomiske ramme er 0,7 mio. kr.

## **Pulje.**

I budget 2021 anbefales det, at der afsættes en pulje på 0,2 mio. kr. til ekstrarengøring, hvis der kommer et udbrud af coronavirus, som påkræver ekstra rengøring i forbindelse med udbruddet. Denne pulje er ikke kun påtænkt til daginstitutioner og skoler, men kan anvendes i forbindelse med aktiviteter i de kommunale institutioner og forvaltes af Center for Ejendomme og Drift, Rengøringservice.

### **Økonomiske konsekvenser**

Bevillingen er afgivet i forbindelse med budgetvedtagelsen for budget 2021.

### **Supplerende sagsfremstilling**

Ingen

## **Punkt 16: Orientering om arbejdet med opgradering af brandsikkerhed i plejeboliger**

### **Bilag**

bilag 1 - oversigt over milepæle

bilag 2 - Procesplan

Åbent punkt

## **16 Orientering om arbejdet med opgradering af brandsikkerhed i plejeboliger**

82.00.00G01-0259

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	16	

### **Hvem beslutter**

Natur - og Miljøudvalget indstiller  
Social- og Sundhedsudvalget indstiller  
Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller  
Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Denne statusorientering udsendes for konkret at orientere udvalgene om arbejdet med opgradering af brandsikkerheden i plejeboliger. Installeringen af sprinkleranlæg på Plejecenter Aabo i Aakirkeby samt plejecenter Klippebo i Gudhjem er igangsat. Derudover er ekstern rådgiver OBH i gang med at udarbejde analyse af de øvrige plejecentre og bofællesskaber.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- orienteringen tages til efterretning,
- den reviderede procesplan godkendes.

Social- og sundhedsudvalget, den 30. november 2020:

- Orienteringen taget til efterretning
- Anbefales

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

- Orienteringen tages til efterretning.
- Anbefales.

### **Sagsfremstilling**

#### **BAGGRUND**

Transport, Bygnings- og Boligministeriet (TBST) udsendte i september 2018 et påbud om at gennemgå brandsikkerhed i kommunens plejeboliger. Påbuddet afstedkom en grundig gennemgang af 14 (11 plejecentre og senere yderligere 3 bofællesskaber/ døgninstitutioner) bygninger, som huser plejeboliger til personer der ikke vurderes at kunne bringe sig selv i sikkerhed i tilfælde af brand. Arbejdet med at registrere og vurdere bygningernes brandsikringsmæssige tilstand blev foretaget i 2019 i et samarbejde mellem Center for Ejendomme og Drift, Ejendomsservice og

Center for Natur og Miljø, Brandmyndigheden og Niras (ingeniørfirma, ekstern rådgiver for TBST).

To ting blev klart ved denne gennemgang:

- 1) Selvom alle tilladelser på plejecenter Klippebo og Plejecenter Aabo principielt har været i orden hvad angår brandsikring har det vist sig, at der har været givet dispensationer for sprinkleranlæg, hvilket der ikke længere er grundlag for fordi forudsætningerne for dispensationen ikke længere er til stede. Processen med at udbedre dette er døbt "SPOR I".
- 2) Der blev ikke umiddelbart fundet lignende problematikker på øens resterende plejecentre. Det blev dog klart at en fyldestgørende status på brandsikkerheden i de resterende plejecentre ville kræve en fysisk gennemgang foretaget af en ekstern rådgiver med de rette kompetencer. Herunder certificerede brandrådgivere. Eventuelle dispensationer fundet hér falder under et muligt spor IIA. En politisk bestilt redegørelse for, hvad der skal til for at løfte brandsikkerheden til kravene i nyeste bygningsreglement kaldes spor IIB.

Den efterfølgende proces i spor I har været præget af høj kompleksitet, og involvering af mange interessenter: brandinspektør, bygningsejere, brugere, revision, eksterne rådgivere. En særlig omstændighed som har krævet ressourcer har været udregninger af omkostningsfordelinger og at fastlægge regler og fordelinger for låntagning og garantistillelse. Derfor har det taget lang tid, før processen med selve etableringen af sprinkleranlæggene endelig kunne igangsættes medio 2020.

En udfoldet tidslinje for hele sagen om opgradering af brandsikkerhed i skema et vedlagt som bilag 1.

## **ORIENTERING OM SPOR 1 – ETABLERING AF SPRINKLERANLÆG PÅ KLIPPEBO OG AABO**

Bornholms Regionskommune har, som ejer af Aabo og i samarbejde med Lejerbo som ejer af Klippebo, igangsat en gennemgang, projektering og udbudsproces for at få etableret de nødvendige sprinkleranlæg. Dette arbejde er forestået af det eksterne ingeniørfirma OBH gruppen.

Fordelingsnøgler og procedurer for låntagning og garantistillelse er nu kommet på plads. Dette arbejde har været vigtigt, da almenboligloven bestemmer, at opgraderingerne skal finansieres af huslejen, hvad angår boligdelen. På Klippebo er der aftalt en fordelingsnøgle med Lejerbo, således at de forskellige anlægsudgifter fordeles fair mellem BRK og Lejerbo, afhængig af, i hvor høj grad disse udgifter vedrører boligdelen og/eller servicedelen på plejecenteret.

Sprinklerentreprenørfirmaet Wigotek Kirkebjerg er udvalgt som entreprenør efter en udbudsproces, og har opstartet montering af sprinkleranlæg på Klippebo og Aabo plejecenter. Wigotek Kirkebjerg har netop færdiggjort en detaljeret tidsplan som angiver at anlægsarbejderne på plejecenter Klippebo forventes afsluttet uge 6, og på plejecenter Aabo i uge 9. Det er for Aabos vedkommende fire uger senere end fastsat i udbudsmaterialet og skyldes primært plejecenterets kompleksitet og begrænsninger i de tidsrum, der kan arbejdes i.

## **FORBEHOLD OG UDFORDRINGER**

Der er mange kommuner i samme situation som Bornholms Regionskommune. OBH gruppen fortæller at der derfor kan opstå flaskehalse i forhold til levering af specifikke bygningsmaterialer, hvilket kan forsinke processen. Desuden kan der opstå begrænsninger i adgang til plejecentrene grundet COVID-19 som kan risikere at forsinke arbejdet yderligere. Der er i udbudsmaterialet og i dialogen med entreprenør, så vidt muligt taget hensyn til beboerne. Anlægsarbejder i boligerne udføres således i et begrænset tidsrum, så beboerne kan

spise morgenmad i egen bolig inden arbejdet opstartes. Mens beboeren opholder sig i fællesrum arbejdes der, og gøres rent igen så beboeren kan vende tilbage om eftermiddagen. Omfanget af boliger hvor dette ikke kan lade sig gøre af hensyn til særlige behov hos en beboer, som i stedet genhuses anslås at være 6-7 boliger pr. plejecenter. Hvis dette ændrer sig kan det forsinke processen.

## ORIENTERING OM SPOR IIA og SPOR IIB – MANGLER PÅ ANDRE PLEJEBOLIGER

OBH-gruppen har netop afleveret en rapport (uge 48), der redegør for status på øens resterende plejecentre samt botilbud. Dertil har OBH afleveret et anlægsoverslag, der anskueliggør hvad det vil koste at opgradere brandsikkerheden.

Spør IIA indeholder de opgraderinger der efter OBHs vurdering skal udføres.

Spør IIB indeholder de opgraderinger der efter OBHs vurdering kan udføres.

Denne skelnen mellem "skal" og "kan" dækker over komplekse vurderinger af blandt andet:

- hvornår en given plejebolig er opført og til hvilken anvendelseskategori
- om der er foretaget væsentlige ændringer efter et bygningsreglement med skærpede krav til brandsikkerhed er indført. I sådanne tilfælde skal plejeboligerne nemlig opgraderes iht. dette reglement.

Det forhold der skal opdateres på flere adresser, er helt overvejende mangler på ABA anlæg. Et ABA-anlæg er et automatisk brandalarmanlæg der tidligt opfanger en opstået brand. ABA-anlægget sender ved brand øjeblikkeligt et automatisk signal til f.eks. redningsberedskabet eller andre brandsikringsforanstaltninger og kan herved medvirke til at redde menneskeliv.

Rapporten konkluderer at følgende plejecentre skal opgraderes (spor IIA):

ADRESSE	PRIMÆRT MANGLER PÅ:	ÅRSAG
Toftegården (1)	ABA-anlæg	større ombygningsarbejder siden opførelse
Røbo	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Klintebo	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Valmuen	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Gartnerparken	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Sønderbo (2)	ABA-anlæg	til- og ombygninger i 2014 medfører krav til ABA
Lunden	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Stenbanen	ABA-anlæg	godkendt i anvendelsesk. 4, anvendes i kategori 6
Spør IIA: Anslåede anlægsomkostninger på nuværende grundlag.		4.635.000 (3)

- (1) Ombygningernes størrelse vurderet så store at nye BR. krav vedr. ABA gælder.
- (2) Kan konstateres at aflastningsboliger er uden ABA.
- (3) priserne inkluderer overslag af anlægsudgifter samt brandtekniske notater, byggesagsbehandling inkl. tegningsmateriale, kontrolrapporter og brandstrategirapport.

## PROCESPLAN

Følgende reviderede procesplan afspejler de forventede kommende aktiviteter i både spor I og spor IIA. NB: Procesplanen med uddybende forklaringer til hvert punkt er vedlagt som bilag 2.

Handling	Tidsplan
Gennemgang af plejecentre m. certificeret brandrådgiver <b>Spor IIA</b>	Uge 41 og uge 43
udarbejdelse af rapport om arbejder i <b>Spor II</b>	Uge 48
Igangsætning af anlægsarbejde, <b>spor I</b>	Uge 48
Igangsætning af anlægsarbejde, <b>spor I</b>	Uge 49
Orientering af beboere og boligselskaber <b>Spor IIA.</b>	Uge 50
Indstilling til udvalg ang. <b>Spor IIB</b>	jan-21
Udarbejdelse af anlægssag på anlægsarbejder <b>Spor IIA</b>	jan-21
Udbud af anlægsopgaver <b>Spor IIA</b>	jan-21
Følgegruppemøde	jan-21
<b>Afslutning, anlægsarbejder Spor I</b>	<b>Uge 6, 2021</b>
Lånoptagelse/KB Spor I og II	Efter januar 2021
Igangsætning af anlægsopgaver <b>Spor IIA</b>	feb-21
Følgegruppemøde	mar-21
<b>Afslutning, anlægsarbejder Spor I</b>	<b>Uge 9, 2021</b>
<b>Anlægsarbejde spor IIA</b>	<b>apr-21</b>
Udbud af anlægsopgaver <b>Spor IIB (1)</b>	apr-21
Igangsætning af anlægsarbejde, <b>spor IIB (1)</b>	Sommer 2021
<b>Afslutning, anlægsarbejder Spor IIB (1)</b>	Efterår, 2021

(1) punktet er kun relevant hvis spor IIB vedtages politisk.

## Økonomiske konsekvenser

Administrationen vil frem til udvalgmøderne i januar 2021 udarbejde et samlet anlægsbudget på Spor IIA og IIB på baggrund af OBH's bygningsgennemgang og afrapportering. Herunder vil

der være et bud på fordeling af anlægsudgifter på det enkelte plejecenter iht. servicearealer og boligarealer. Dette budget vil tillige forelægges følgegruppen inden indstilling.

### **Supplerende sagsfremstilling**

Ingen.

## **Punkt 17: Anlægsbevilling til etablering af produktionskøkken i Børnehuset Nordstjernen**

Åbent punkt

## **17 Anlægsbevilling til etablering af produktionskøkken i Børnehuset Nordstjernen**

82.00.00G01-0258

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	17	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Børne- og Skoleudvalget indstiller

Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Kommunalbestyrelsen godkendte den 25. juni 2020, at reservere 500.000 kr. til finansiering af en forhøjelse af anlægsbevillingen til etablering af henholdsvis et nyt produktionskøkken og et automatisk brandalarmeringssystem (ABA-anlæg) i Børnehuset Nordstjernen på Thorkildsvej i Rønne. Beløbet blev reserveret på baggrund af, at licitationsresultatet var højere end forventet.

Rådgiver har efterfølgende udarbejdet et specificeret genberegnet anlægsbudget for projektet, som danner grundlag for at Center for Ejendomme og Drift nu søger om en forhøjelse af anlægsbevillingen.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller at

- a) anlægsbevillingen til ovennævnte projekt forhøjes med 449.500 kr., således at den samlede anlægsbevilling til etablering af produktionskøkken samt automatisk brandalarmeringssystem i Børnehuset Nordstjernen herefter udgør 2.290.500 kr.,
- b) det afsatte rådighedsbeløb til projektet tilsvarende forhøjes med 449.500 kr. finansieret af driftsbudgettet under bevilling 11 Dagpasning.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

Børne- og Skoleudvalget den 1. december 2020:

Ad. a: Anbefales

Ad. b: Anbefales

### **Sagsfremstilling**

Bo42 ejer den bygning, som huser Børnehuset Nordstjernen, hvorfor det er Bo42 der som bygherre varetager om- og tilbygningen af daginstitutionen på Thorkildsvej i Rønne, med henblik på udvidelse af kapaciteten med 25 børneenheder.

Det er dog besluttet, at kommunen, som lejer bygningen, står for den del af projektet, som vedrører etablering af hhv. et nyt produktionskøkken og et automatisk

brandalarmeringssystem (ABA-anlæg), hvortil der blev givet en anlægsbevilling på 1.841.000 kr. i februar måned 2020.

Den 25. juni 2020 blev kommunalbestyrelsen gjort bekendt med, at det samlede byggeprojekt havde været i licitation, hvor det blev konstateret, at de indkomne bud lå en del højere end projekteret af bygherrens rådgiver, og at det samlede byggeri (håndværkerudgifterne) derfor stod til at blive ca. 1,6 mio. kr. inkl. moms dyrere end tidligere antaget.

Kommunalbestyrelsen besluttede at acceptere de øgede udgifter og fastholde det oprindelige projekt. Der blev derfor på mødet reserveret 500.000 kr. under driftsbevillingen til dagpasning til finansiering af kommunens andel af de merudgifter til projektet, som blev konstateret efter afholdt licitation.

Rådgiver har nu udarbejdet et specificeret genberegnet anlægsbudget ekskl. moms for projektet, som danner grundlag for, at Center for Ejendomme og Drift i denne sag søger om en forhøjelse af anlægsbevillingen til etablering af køkken og ABA-anlæg. Forhøjelsen, som udgør 449.500 kr., omfatter tillige 80.000 kr. til indkøb af service til det nye køkken.

Anlægsbudgettet udarbejdet af Steenbergs Tegnastue er vedlagt som bilag 1.

Vedlagte bilag 2 "Skema B, endeligt budget efter licitation" viser en specifikation af det *nye samlede budget for hele byggeriet*. Skema B er blevet ændret af Bo42/rådgiver efter at sagen blev præsenteret for kommunalbestyrelsen den 25. juni 2020. Dette er bl.a. sket på baggrund af den politiske beslutning om, at der ikke skulle betales husleje i byggeperioden.

Administrationen har, i henhold til kommunalbestyrelsens beslutning, forhandlet med Bo42 om helt at undlade at betale husleje, eller forhandle en nedsat husleje i byggeperioden

Dette er imødekommet af Bo42, idet der i de samlede budgetterede projektudgifter er indkalkuleret et huslejetab i genhusningsperioden 1/9-2020 – 1/3-2021 i Vildanden, svarende til seks måneders husleje á 21.000 kr. pr. måned, eller i alt 126.000 kr.

Desuden har Bo42s bestyrelsen besluttet, at Bo42s tilskud til projektet på 500.000 kr. øges med 100.000 kr. til i alt 600.000 kr.

Udover ovennævnte, er de samlede budgetterede håndværkerudgifter øget med 246.000 kr. inkl. moms, men kommunens andel af det samlede anlægsprojekt udgør fortsat 2.500.000 kr. inkl. moms ligesom den beregnede årlige udgift til husleje på 528.000 kr. heller ikke er ændret.

Allonge til lejeaftale i forbindelse med ombygning og udvidelse af ejendommen Thorkildsvej 57 i Rønne er vedlagt som bilag 3.

Desuden er erklæringen vedrørende kommunegaranti for realkreditlån vedlagt som bilag 4. Kommunalbestyrelsen godkendte kommunegarantien for Bo42's realkreditlån den 23. maj 2019.

## **Økonomiske konsekvenser**

### **Samlet økonomi inkl. moms**

Da kommunalbestyrelsen behandlede sagen første gang den 20. februar 2020 var det forudsat at kommunens andel af ombygningen i Børnehuset Nordstjernen, svarende til nyt køkken og ABA-anlæg, udgjorde 2.000.000 kr. inkl. moms, ud af de samlede projektudgifter på 7.500.000 kr. inkl. moms, jf. økonomioversigt fra Bo42.

Efter licitationen udgør kommunens andel af ombygningen 2.500.000 kr. inkl. moms, ud af de samlede projektudgifter på 9.700.000 kr. inkl. moms, jf. bilag 2 (skema B).

Kommunalbestyrelsen besluttede den 25. juni 2020 at reservere 500.000 kr. under driftsbevilling 11 Dagpasning til finansiering af kommunens andel af de merudgifter til projektet, som blev konstateret efter afholdt licitation.

Det blev samtidig besluttet, at der skulle fremlægges en sag til politisk behandling med henblik på justering af anlægsøkonomien, når der foreligger et specificeret genberegnet anlægsbudget ekskl. moms fra rådgiver.

Rådgiver har sidst i august måned fremsendt et anlægsbudget, som indeholder en specifikation af de enkelte anlægsposter ekskl. moms. På den baggrund kan kommunens konkrete merudgift nu beregnes.

### **Kommunens andel af økonomien ekskl. moms FØR licitation**

Da kommunalbestyrelsen behandlede sagen første gang den 20. februar 2020 udgjorde kommunens andel af ombygningen i Børnehuset Nordstjernen 1.655.932 kr. ekskl. moms, ud af de samlede projektudgifter på 5.798.000 kr. ekskl. moms, jf. økonomioversigt fra Steenbergs Tegnesteue.

Det blev besluttet, at udgiften til 'Central Tilstandskontrol og Styring af tekniske installationer' (CTS) på 62.000 kr. ekskl. moms, som er indeholdt i kommunens udgiftsandel til projektet, afholdes og finansieres af den afsatte anlægsbevilling til ESCO, energirenovering i kommunale bygninger.

Der blev den 20. februar 2020 givet en anlægsbevilling til projektet på 1.841.000 kr. ekskl. moms, idet udgiften på 62.000 kr. som nævnt skal afholdes via ESCO-projektet.

*Der er således pt. budgetteret med en samlet kommunal udgift på 1.903.000 kr. ekskl. moms til projektet, jf. tabel 1.*

Den samlede kommunale udgift ekskl. moms er større end rådgivers budget ekskl. moms (1.655.932 kr.), da kommunen som nævnt nedenfor, ikke er berettiget til momsfradrag på alle udgiftsposter.

Tabel 1 Budget FØR licitation (beløb i hele kroner)

<b>Nordstjernen, køkken og ABA-anlæg</b>	Ekskl. moms	Inkl. moms	Momsfradrag BRK	<b>Nettoudgift BRK</b>
Bygningsareal ca. 24 kvm	330.000	412.500	0	412.500
Køkkenindretning, elinstallationer og overflader	494.339	617.924	0	617.924
Pro-hvidevarer	210.000	262.500	-52.500	210.000
Fedtudskiller	70.661	88.326	-17.665	70.661
Køkken, ventilation/emhætte m.m.	150.000	187.500	-37.500	150.000
CTS (input fra Ejendomme og Drift, ESCO)	62.151	77.689	-15.538	62.151
ABA-anlæg	175.000	218.750	-43.750	175.000
Uforudsete udgifter	66.781	83.476	0	83.476
Andel til sagsomkostninger m.m.	97.000	121.250	0	121.250
<b>I alt FØR licitation</b>	<b>1.655.932</b>	<b>2.069.915</b>	<b>-166.953</b>	<b>1.902.962</b>

### **Kommunens andel af økonomien ekskl. moms EFTER licitation**

Efter licitationen udgør kommunens andel af ombygningen 2.000.000 kr. ekskl. moms, ud af de samlede projektudgifter på 7.397.823 kr. ekskl. moms, jf. den nye økonomioversigt fra Steenbergs Tegnastue dateret 26. august 2020 (bilag 1).

Udgiften til CTS er i den nye økonomioversigt angivet til at udgøre 350.000 kr. ekskl. moms, s, hvoraf Center for Ejendomme og Drift fortsat afholder 62.000 kr. af den afsatte anlægsbevilling til ESCO, energirenovering i kommunale bygninger.

Tabel 2 Budget EFTER licitation, jf. bilag 1 (beløb i hele kroner)

<b>Nordstjernen, køkken og ABA-anlæg</b>	Ekskl. moms	Inkl. moms	Momsfradrag BRK	<b>Nettoudgift BRK</b>
Bygningsareal ca. 24 kvm *	410.000	512.500	0	512.500
Fast indretning, installationer *	485.000	606.250	0	606.250
Pro-hvidevarer	200.000	250.000	-50.000	200.000
Fedtudskiller	70.000	87.500	-17.500	70.000
Køkken, ventilation/emhætte m.m.	150.000	187.500	-37.500	150.000
CTS (delvis input fra Ejendomme og Drift)	350.000	437.500	-87.500	350.000
ABA-anlæg	140.000	175.000	-35.000	140.000
Uforudsete udgifter*	75.000	93.750	0	93.750
Andel til sagsomkostninger m.m.*	120.000	150.000	0	150.000
<b>I alt EFTER licitation, jf. bilag 1</b>	<b>2.000.000</b>	<b>2.500.000</b>	<b>-227.500</b>	<b>2.272.500</b>

\*Forholdsmæssig andel

### **Forhøjelse af anlægsbevilling og rådighedsbeløb**

Forskellen på totalerne i tabel 1 og tabel 2 udgør kommunens merudgift til etablering af køkkenet og ABA-anlæg efter afholdt licitation.

Dertil kommer en udgift på 80.000 kr. til indkøb af service til det nye køkken.

Tabel 3 Merudgift (beløb i hele kroner)

<b>Nordstjernen, køkken og ABA-anlæg</b>	<b>Nettoudgift BRK</b>
EFTER licitation, jf. tabel 2	2.272.500
FØR licitation, jf. tabel 1 (afrundet)	-1.903.000
= Merudgift licitation	369.500
Afsættes til indkøb af service til køkkenet	80.000
<b>Samlet merudgift</b>	<b>449.500</b>

Der søges i denne sag om en forhøjelse af anlægsbevilling og rådighedsbeløb på 449.500 kr. til etablering af et nyt produktionskøkken samt et automatisk brandalarmeringssystem i Børnehuset Nordstjernen.

Merudgiften på 449.500 kr. finansieres det til formålet reserverede beløb på 500.000 kr., som er afsat under driftsbevilling 11 Dagpasning.

Den samlede anlægsbevilling til projektet vil herefter udgøre 2.290.500 kr.

Hertil kommer, at en andel af udgiften til CTS, 62.000 kr. ekskl. moms, som tidligere nævnt, afholdes og finansieres af den afsatte anlægsbevilling til ESCO, energirenovering i kommunale bygninger.

***Der er således herefter budgetteret med en samlet kommunal udgift på 2.352.500 kr. ekskl. moms til projektet.***

Den samlede kommunale udgift ekskl. moms er større end rådgivers budget ekskl. moms (2.000.000 kr.), bl.a. fordi kommunen som nævnt nedenfor, ikke er berettiget til momsfradrag på alle udgiftsposter.

### **Moms**

Idet Bo42 forestår byggesagen og kommunen kun bidrager med et tilskud til en del heraf (produktionskøkken og ABA-anlæg), vil hverken bygge- eller projekteringsudgifterne i princippet være refusionsbare for kommunen. Det er således ikke alle anlægsposter, som kommunen kan opnå momsrefusion for. Kun de fakturaer, som stiles direkte til, og betales af kommunen, vil være momsrefusionsbare. Når kommunen ikke kan få alle momsudgifter refunderet, så bliver merudgiften større.

### **Supplerende sagsfremstilling**

Ingen.

**Punkt 18: Anlægsbevilling til medfinansiering af sikringsarbejder på  
Arnager Bådehavn**

Åbent punkt

## **18 Anlægsbevilling til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn**

08.00.00S49-0001

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	18	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhverv- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Arnager Bådehavn har i to etaper skiftet træbroen, der forbinder den gamle granithavn med landsiden.

Kommunalbestyrelsen godkendte den 21. december 2017 en anlægsbevilling til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn på 650.000 kr. samt et udlæg for tilsagn fra private fonde på op til 1.300.000 kr. Kommunalbestyrelsen godkendte den 20. december 2018 en forhøjelse af udlæg for tilsagn fra private fonde på op til 2.550.000 kr.

Ligeledes godkendte kommunalbestyrelsen den 27. juni 2019, at en eventuel manglende finansiering på op til 535.027 kr. kunne finansieres via den disponible anlægspulje til havne 2020.

Arnager Bådehavn har løbende arbejdet på at finde yderligere finansiering til projektet. Dette er delvist lykket og der udestår nu en manglende finansiering på ca. 207.000 kr., hvorfor anlægsbevillingen ansøges forhøjet med tilsvarende beløb.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- a) anlægsbevillingen til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn forhøjes med 207.000 kr., således at den samlede anlægsbevilling til projektet herefter udgør 857.000 kr., og
- b) det afsatte rådighedsbeløb til projektet tilsvarende forhøjes med 207.000 kr. finansieret af den disponible anlægspulje til havne 2020.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

### **Sagsfremstilling**

Kommunalbestyrelsen besluttede i forbindelse med vedtagelsen af budget 2018 at afsætte 650.000 kr. excl. moms til sikring af den over 100 år gamle træbro på Arnager Bådehavn.

Kommunalbestyrelsen godkendte den 21. december 2017 en anlægsbevilling på 650.000 kr. til projektet, som omfatter etablering af en ny bro i træsorten azobe. Havnen havde på det tidspunkt modtaget tilsagn om eksterne tilskud som svarede til, at der kunne igangsættes arbejder for 1.850.000 kr. excl. moms.

Arnager Bådehavn arbejdede efterfølgende løbende på at finde yderligere finansiering til projektet.

Da Arnager Bådehavn er en lille privatejet havn, som ikke har mulighed for at skaffe likviditet til projektets udgifter i projektperioden, bevilgede kommunalbestyrelsen på samme møde et udlæg til havnen, udover anlægsbevillingen, på op til 1.300.000 kr. Kommunalbestyrelsen godkendte den 20. december 2018 en forhøjelse af udlægget på op til 2.550.000 kr. på baggrund af tilsagn fra private fonde inkl. momsudlægget i projektperioden.

Kommunalbestyrelsen godkendte den 27. juni 2019 ligeledes at medfinansiere yderligere op til 535.027 kr., såfremt det ikke lykkes at finde restfinansieringen via eksterne fonde.

Træbroen blev indviet den 25. oktober 2019, hvorefter de sidste afrapporteringer blev sendt afsted. Det sidste tilskud fra LAG-Bornholm har været længe undervejs, men er nu udbetalt og den endelige økonomi kan derfor nu opgøres.

Beløb i hele kroner

<b>Budget excl. moms</b>	<b>Budget jf. dagsorden den 27. juni 2019</b>	<b>Regnskab</b>
Projektering	350.000	379.890
Entrepriser	3.526.000	3.337.056
Uforudsete omkostninger	24.000	
<b>Udgifter i alt</b>	<b>3.900.000</b>	<b>3.716.946</b>

<b>Finansiering excl. moms</b>	<b>Finansiering jf. dagsorden den 27. juni 2019</b>	<b>Regnskab</b>
Brdr. Larsens Legat	-500.000	-600.000
Sparekassen Bornholms Fond	-500.000	-500.000
Nordeafonden	-1.000.000	-1.000.000
Bornholms Brand	0	-50.000
LAG-Bornholm	-439.473	-428.161
Bornholms Regionskommune	-650.000	-650.000
Egenfinansiering Arnager Bådehavn	-275.500	-281.756
<b>Finansiering i alt</b>	<b>-3.364.973</b>	<b>-3.509.917</b>

Der mangler således 207.029 kr. i restfinansiering for at have den fulde finansiering på plads, og for at kunne afslutte projektet.

### **Økonomiske konsekvenser**

Kommunalbestyrelsen godkendte den 21. december 2017 en anlægsbevilling på 650.000 kr. excl. moms til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn, som er en privatejet momsregistreret havn.

Jf. tabellerne udgør den manglende finansiering ca. 207.000 kr.

	<b>Regnskab</b>
Udgifter i alt	3.716.946 kr.
Tilskud i alt	-3.509.917 kr.
Manglende finansiering	-207.029 kr.

Udlæg på op til 2.550.000 kr. er løbende blevet udlignet med de udbetalte tilskud fra de eksterne fonde. Ligeledes er alle momsudlæg refunderet fra SKAT. Der udestår således ca. 207.000 kr. i manglende finansiering.

Center for Natur, Miljø og Fritid søger på den baggrund om en forhøjelse af anlægsbevilling og rådighedsbeløb på 207.000 kr. til medfinansiering af sikringsarbejder på Arnager Bådehavn.

Den samlede anlægsbevilling til projektet udgør herefter 857.000 kr.

Natur- og Miljøudvalget godkendte den 25. august 2020 prioritering af den disponible anlægspulje til havne 2020. Blandt disse prioriteringer blev 250.000 kr. prioriteret til restfinansiering af træbroen i Arnager Bådehavn. Det indstilles, at udgiften på 207.000 kr. finansieres af denne anlægspulje.

Rådighedsbeløbet i puljen udgør i 2020 udgør pt. 1.403.802 kr.

### **Supplerende sagsfremstilling**

Ingen

## **Punkt 19: Anlægsbevilling til flytning af BATs faciliteter fra Remisevej**

Åbent punkt

## **19 Anlægsbevilling til flytning af BATs faciliteter fra Remisevej**

13.05.00000-0003

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	19	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

I efteråret 2017 pågik et arbejde med at finde nye egnede lokationer til BAT ved en fraflytning af remisen.

I december 2017 godkendte kommunalbestyrelsen en anlægsbevilling til engangsudgifterne til fraflytning af remisen og leje af lokaler hos Nyboes Auto ApS.

I forbindelse med Nyboes Auto ApS' overtagelse af Titan Lastvogne A/S' lokaler mv. blev det muligt for BAT at udnytte de udvidede faciliteter.

I forbindelse med vedtagelsen af budget 2020 blev det besluttet, at BAT flytter sine værkstedsaktiviteter til Titan Lastvogne A/S' lokaler. Flytningen er igangsat.

Der er indhentet tilbud på de sidste arbejder, og det har vist sig, at det samlede projekt bliver dyrere end oprindeligt forudsat. På den baggrund søger Center for Ejendomme og Drift, BAT, om en forhøjelse af anlægsbevillingen.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- a) anlægsbevillingen til éngangsudgifter ved BATs flytning fra remisen på Nordre Kystvej forhøjes med 190.000 kr., således at den samlede anlægsbevilling til projektet herefter udgør 1.065.000 kr. inkl. moms,
- b) det afsatte rådighedsbeløb til projektet tilsvarende forhøjes med 190.000 kr. finansieret af driftsbudgettet under bevilling 57 Kollektiv trafik, og
- c) et eventuelt mer-/mindreforbrug ved projektets afslutning, overføres fra/tilbageføres til driftsbudgettet under bevilling 57 Kollektiv trafik

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

### **Sagsfremstilling**

I forlængelse af beslutningen om at fraflytte remisen blev der indgået en lejeaftale med Nyboes Auto ApS om etablering af værkstedsfaciliteter og lagerplads med eget personale.

Kommunalbestyrelsen godkendte den 21. december 2017 en anlægsbevilling på 875.000 kr. til éngangsudgifter ved BATs flytning fra remisen på Nordre Kystvej til Nyboes Auto.

Sammen med flytning af værksted blev det besluttet at:

- Etablere midlertidige chaufførpasefaciliteter på Finlandsvej
- Etablere busvaskeplads hos Vej og Park på Østre Ringvej.

Anlægsbevillingen blev afsat til følgende udgifter:

- *Indkøb af brugt ladvogn til klargøringspersonale*
- *Indkøb af 2 sæt hjullifte til brug på nyt værksted*
- *Flytning (leje af biler mv.) og efterfølgende demontering og aflevering af Remisevej*
- *Opbygning af frostfri vaskefacilitet med nuværende vaskemaskine på område med godkendt olieudskiller hos Vej og Park på Østre Ringvej.*

Det blev samtidig besluttet at:

- Natparkering, tankfacilitet og parkering af reservemateriel forbliver på Rønne Havns arealer.

Driften er kompenseret for merudgifter til leje af værksted (Nyboes værksted), ekstra kørsel samt leje af mandskabsfaciliteter (Finlandsvej).

Den 1. oktober 2019 overtog Nyboes Auto Titan Lastvogne og i forbindelse med vedtagelsen af budget 2020 blev det besluttet at:

- 22 busser flyttes fra Rønne Havn til Titan Lastvogne på Industrivej 10 i Rønne, mens 12 busser forbliver på Rønne Havn.
- Administration, drift m.v. forbliver på Munch Petersens Vej.
- Værksted flyttes fra Nyboes Auto på Åkirkebyvej til Titan Lastvogne på Industrivej.

Baggrunden herfor var, at der er værkstedsfaciliteter hos Titan Lastvogne og der kan umiddelbart etableres vaskehal, tankning m.v. Dertil findes der lokaler til chaufførvelfærd, omklædning m.v. Der er yderligere et areal på 13.000 m<sup>2</sup>, der kan benyttes til busparkering i umiddelbar nærhed af pause/mødelokale, klargøring og værksted.

Værksted og vaskehal er fire gange så stort som værkstedet på Åkirkebyvej og huslejen er den samme som på Åkirkebyvej. Der er dertil indgået aftale om leje af parkeringspladsen.

På tidspunktet for beslutningen om flytning til Industrivej var det kendt, at der ville være udgifter til etablering af vaskehal og parkeringsplads, men det var forventet, at disse udgifter kunne holdes inden for rammerne af den oprindelige anlægsbevilling.

I projektet er hidtil afholdt udgifter til indkøb af ladvogn og flytning til Nyboes Auto samt etablering af ny vaskeplads og lift (installeret hos Nyboes Auto). Restbudgettet udgør pt. 210.000 kr.

Status på projektet er, at værkstedet er flyttet og næsten fuldt indrettet.

Busserne forventes at kunne blive flyttet når den nye helårskøreplan sættes i værk pr. 31/1-2021.

I forlængelse af beslutningen om at flytte til lokalerne hos Titan Lastvogne påregnes følgende udgifter:

<i>Ombygning af omklædningsfaciliteter mv.</i>	<i>125.000 kr.</i>
<i>Opbygning af P-plads for busser m. pladsbelysning på Industrivej. Deri indgår også miljøopbygning af fast belægning for dieseltankanlæg til tankning af busser</i>	<i>275.000 kr.</i>
Kommende udgifter i alt	400.000 kr.

Dermed mangler der en samlet finansiering af anlægsudgifterne på 190.000 kr.

Udgifter til installation af lift i værkstedslokaler hos Titan Lastvogne er afholdt via BATs driftsbudget.

### **Økonomiske konsekvenser**

Den 21. december 2017 godkendte kommunalbestyrelsen en anlægsbevilling på 875.000 kr. inkl. moms til éngangsudgifter ved BATs flytning fra remisen.

Center for Ejendomme og Drift, BAT, søger i denne sag om en forhøjelse af anlægsbevilling og rådighedsbeløb på 190.000 kr. til etablering af omklædningsfaciliteter, parkeringsplads og tankanlæg på Industrivej.

Den samlede anlægsbevilling udgør herefter 1.065.000 kr. inkl. moms.

Oprindeligt afsat budget/rådighedsbeløb til fraflytning af remisen	875.000 kr.
Nuværende/allerede afholdte udgifter til fraflytning af remisen	-665.000 kr.
= restbudget pt.	210.000 kr.
Kommende udgifter til etablering af omklædning, parkering og tankanlæg på Industrivej	-400.000 kr.
<b>Manglende finansiering</b>	<b>-190.000 kr.</b>

Priserne på etablering af omklædningsfaciliteter, parkeringsplads og tankanlæg på samlet 400.000 kr. inkl. moms er til dels baseret på overslag og er derfor ikke endelige.

Udgiften på 190.000 kr. foreslås finansieret af BATs driftsbudget under bevilling 57 Kollektiv trafik. Fra 2019 er der overført et underskud, for hvilket der er lavet en afdragsplan. En finansiering af udgiften med driftsmidler vil påvirke afdraget på det overførte underskud i 2020.

### **Supplerende sagsfremstilling**

-

## **Punkt 20: Dagsorden NMU: Råstofplan 2020 - Råstofredegørelse og debatoplæg i første høring**

### **Bilag**

Tilkendegivelse om at fysisk planlægning for erhverv accepteres henover råstofinteresseområde for kaolin ved Snorrebakken

Åbent punkt

## **20 Råstofplan 2020 - Råstofredegørelse og debatoplæg i første høring**

01.09.10P15-0001

<b>Behandling</b>	<b>Mødedato</b>	<b>Åbent punkt</b>	<b>Lukket punkt</b>
Natur- og Miljøudvalget	01-12-2020	20	

### **Hvem beslutter**

Natur- og Miljøudvalget indstiller

Økonomi-, Erhvervs- og Planudvalget indstiller

Kommunalbestyrelsen beslutter

### **Resumé**

Råstofplanen fastlægger rammerne for regionskommunens administration af indvinding af råstoffer på Bornholm. Kommunalbestyrelsen skal ifølge råstofloven gennemgå råstofplanen hvert fjerde år, for at vurdere om der er behov for en justering eller revision af planen. Planlægning for Råstofplan 2020 var i politisk behandling for påbegyndelse i foråret 2019, men blev sat i bero, for at afvente implementering af sundhedsaftalen mellem den tidligere VLAK-regering og Dansk Folkeparti. I denne aftale, var det påtænkt at flytte råstofområdet til Miljøstyrelsen. Der er siden skiftet regering og sundhedsaftalen er ikke udmøntet. Planlægningen for Råstofplan 2020 kan derfor genoptages. Indledningsvis skal der indkaldes ideer og forslag fra interesserede borgere, virksomheder og myndigheder. På baggrund af de indkomne ideer og forslag beslutter Bornholms Regionskommune, om Råstofplan 2016 skal revideres eller om den skal videreføres i en Råstofplan 2020 uden væsentlige ændringer.

### **Indstilling og beslutning**

Koncerndirektøren indstiller, at

- planlægningen for Råstofplan 2020 påbegyndes ved indkaldelse af ideer og forslag.

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Indstilling anbefales.

### **Sagsfremstilling**

Bornholms Regionskommune skal udarbejde en plan for indvinding af og forsyning med råstoffer. Råstofplanen skal udarbejdes på grundlag af en råstofkortlægning, som Bornholms Regionskommune ligeledes har ansvaret for at gennemføre (råstoflovens § 5a).

Planprocessen indledes med en ide-fase (1. offentlighedsfase), hvor en redegørelse over status på råstofplanlægningen offentliggøres sammen med et debatoplæg, som opfordrer borgere, virksomheder, myndigheder og interesseorganisationer m.fl. til at indsende ideer og forslag til den kommende råstofplan. På baggrund af indkomne ideer og forslag beslutter Bornholms Regionskommune om og i hvilken udstrækning råstofplanen skal revideres.

Planlægning for Råstofplan 2020 var i politisk behandling for påbegyndelse i foråret 2019, men blev sat i bero, for at afvente implementering af sundhedsaftalen mellem den tidligere VLAK-regering og Dansk Folkeparti. I denne aftale, var det påtænkt at nedlægge regionerne. De regionale ansvarsområder skulle derfor fordeles mellem kommuner og stat. I den indgåede aftale var råstofområdet foreslået placeret i staten og skulle derfor forventeligt ikke længere varetages i Bornholms Regionskommune. Der har siden været folketingsvalg og der er ikke længere flertal for sundhedsaftalen, som derfor ikke er blevet gennemført. Planlægningen for Råstofplan 2020 kan derfor genoptages.

Center for Natur, Miljø og Fritid lagde i foråret 2019 op til, at Råstofplan 2016 ikke blev revideret, men videreført til en Råstofplan 2020 uden væsentlige ændringer. Dette fordi råstofressourcen i de udlagte råstofvindingsområder vurderedes at være tilstrækkelige til råstofforbruget i de kommende 12 år, samt at retningslinjerne vurderedes tilstrækkelige.

I forbindelse med udarbejdelse af forslag til Kommuneplan 2020, lægger Center for Natur, Miljø og Fritid nu op til, at der foretages en revision af råstofplanen for så vidt angår et interesseområde for kaolin ved Snorrebakken. Baggrunden for revisionen findes i forslag til Kommuneplan 2020, hvor Center for Natur, Miljø og Fritid som råstofmyndighed har tilkendegivet, at et råstofinteresseområde for kaolin kan reduceres, således at der i Kommuneplan 2020 i stedet kan udlægges erhvervsområde. Denne tilkendegivelse skal indarbejdes i Råstofplan 2020. Center for Natur, Miljø og Fritid lægger op til, at der samtidig kigges nærmere på eventuelle uhensigtsmæssigheder mellem grundvandsbeskyttelse og råstofudpegninger. Øvrige områder vil være en videreførelse af råstofplanen for 2016.

Hvis det besluttet at planen skal revideres, udarbejder Bornholms Regionskommune et egentligt forslag til Råstofplan 2020, som kommer i offentlig høring i 2021.

Redegørelse og debatoplæg er lavet som en digital rapport navngivet Bornholms Regionskommune Råstofplan 2020 – Debatfase. Redegørelsen og debatoplægget kan tilgås [her](#). Det er også muligt at downloade en pdf-version, som kan udskrives. Tilkendegivelse vedrørende råstofinteresseområde for kaolin er vedlagt som bilag til dagsordenspunkt.

## **Økonomiske konsekvenser**

Ingen

## **Supplerende sagsfremstilling**

## **Punkt 21: Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd**

Åbent punkt

## **21 Sager til høring i Ældreråd og Handicapråd**

00.01.00P35-0102

### **Behandling**

Natur- og Miljøudvalget

### **Mødedato**

01-12-2020

### **Åbent punkt**

21

### **Lukket punkt**

### **Indstilling og beslutning**

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Ingen.

## **Punkt 22: Gensidig orientering**

Åbent punkt

## **22 Gensidig orientering**

00.01.00P35-0102

### **Behandling**

Natur- og Miljøudvalget

### **Mødedato**

01-12-2020

### **Åbent punkt**

22

### **Lukket punkt**

Natur- og Miljøudvalget den 1. december 2020:

Orientering modtages.